

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

**Sociálně-právní ochrana nezletilých cizinců
bez doprovodu**

Bakalářská práce

Autor: Anna Fialová
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Hradec Králové

2017

Zadání bakalářské práce

Autor: Anna Fialová
Studium: U149
Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce
Studijní obor: Sociální a charitativní práce
Název bakalářské práce: **Sociálně-právní ochrana nezletilých cizinců bez doprovodu**

Název bakalářské práce AJ: Social and legal protection of unaccompanied minors

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Anotace závěrečné práce: Bakalářská práce se bude zabývat vymezením základních pojmů v problematice, sociálně-právní ochranou dětí se zaměřením na cizince a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a jeho rolí v péči o nezletilé cizince bez doprovodu. Vymezení výzkumných metod: Analýza a studium dokumentů a kvalitativní strategie.

DRBOHLAV, Dušan. Migrace a (i)migranti v Česku: kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?. Vyd.1. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2010. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-039-1. MATOUŠEK, Oldřich, Pavla KODYMOVÁ a Jana KOLÁČKOVÁ (eds.). Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi. Vyd. 2. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-818-0. PEMOVÁ, Terezie a Radek PTÁČEK. Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi. Vyd.1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-4317-2. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

Garantující pracoviště: Katedra sociální práce a sociální politiky, Ústav sociální práce

Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Oponent: Ing. Lukáš Válek

Datum zadání závěrečné práce: 4. 12. 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Holicích dne 18. 3. 2017

Anna Fialová

Poděkování

Upřímné poděkování za vedení mé bakalářské práce patří PhDr. Daniele Květenské, Ph.D., především za její rady a cenné připomínky. Dále bych také ráda poděkovala celé mé rodině, která se mnou měla trpělivost a podporovala mě po celou dobu studia.

Abstrakt

FIALOVÁ, Anna. *Sociálně-právní ochrana nezletilých cizinců bez doprovodu*. Hradec Králové, 2017. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: PhDr. Daniela Květenská, Ph.D.

Tato bakalářská práce řeší problematiku sociálně-právní ochrany nezletilých cizinců bez doprovodu. Práce se zabývá sociálně-právní ochranou dětí na území České republiky se zaměřením na péči o nezletilé cizince bez doprovodu a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a jeho rolí v péči o nezletilé cizince bez doprovodu.

Práce zkoumá způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.

Součástí bakalářské práce je výzkum zpracovaných kazuistik z osobních spisů nezletilých cizinců bez doprovodu vedených v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, Středisko Staroholická, z osobních spisů vedených na orgánu sociálně-právní ochraně dětí Magistrátu města Pardubice, z osobních spisů vedených na Krajském ředitelství policie Pardubického kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort. Dále je součástí práce výzkum mezi sociálními pracovníky z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníky zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, který se zabývá způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu a způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. V práci byl využit kvalitativní výzkum, strategie kazuistiky a polostrukturovaného interview.

Klíčová slova: sociálně-právní ochrana, orgán sociálně-právní ochrany dětí, mezinárodněprávní ochrana, nezletilý cizinec bez doprovodu, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Abstrakt

FIALOVÁ, Anna. *Der sozial-rechtliche Schutz von unbegleiteten minderjährigen Ausländern*. Hradec Králové, 2017. Bachelorarbeit. Universität Hradec Králové, Institut der Sozialarbeit. Supervisor: PhDr. Daniela Květenká, Ph.D.

Diese Bachelorarbeit löst die Problematik des sozial-rechtlichen Schutzes von unbegleiteten minderjährigen Ausländern. Die Arbeit beschäftigt sich mit dem sozial-rechtlichen Schutz der Kinder auf dem Gebiet der Tschechischen Republik mit der Orientierung auf die Pflege um die minderjährigen unbegleiteten Ausländer und auf die Einrichtungen für Kinder, die die sofortige Hilfe brauchen, und mit der Rolle dieser Einrichtungen in der Pflege um die unbegleiteten minderjährigen Ausländer.

Die Arbeit untersucht die Formen der Arbeit von Organen des sozial-rechtlichen Schutzes von Kindern und die Einrichtungen für Kinder, die die sofortige Hilfe brauchen.

Ein Bestandteil von der Bachelorarbeit ist die Untersuchung von bearbeiteten Kasuistiken aus den Personalakten der minderjährigen unbegleiteten Ausländer, die in diesen Einrichtungen geführt werden: die Einrichtung für Kinder, die die sofortige Hilfe brauchen bei dem Kinderheim Veská, Zentrum Staroholická, das Organ des sozial-rechtlichen Schutzes der Kinder auf dem Stadtverwaltung Pardubice, das Kreisdirektorat der Polizei des Pardubicer Kreises, die Abteilung für die Ausländerpolizei, die Abteilung für die Aufenthaltskontrolle, die Fahndung und die Eskorte. Weiter ist der Bestandteil der Arbeit die Forschung unter Sozialarbeitern aus dem Organ des sozial-rechtlichen Schutzes für Kinder und unter Arbeitern aus den Einrichtungen für Kinder, die die sofortige Hilfe brauchen. Die Forschung beschäftigt sich mit Formen der Arbeit von Organen des sozial-rechtlichen Schutzes für Kinder mit minderjährigen unbegleiteten Ausländern und mit Formen der Arbeit der Einrichtungen für Kinder, die die sofortige Hilfe brauchen, mit unbegleiteten minderjährigen Ausländern. In der

Arbeit wurde die qualitative Forschung, die Kasuistikstrategie und das halbstrukturierte Interview benutzt.

Schlüsselwörter: der sozial-rechtliche Schutz, der Organ des sozial-rechtlichen Schutzes für Kinder, der international-rechtliche Schutz, der minderjährige unbegleitete Ausländer, die Einrichtung für Kinder, die die sofortige Hilfe brauchen.

Obsah

Úvod.....	10
1 Vymezení základních pojmů	13
2 Cílová skupina	15
2.1 Nezletilý cizinec bez doprovodu	15
2.2 Druhy pobytu cizinců na území České republiky	16
2.3 Legislativa zabývající se nezletilými cizinci.....	17
2.4 Účastníci v procesu péče o nezletilé cizince	18
2.5 Vývoj péče o nezletilé cizince bez doprovodu v České republice	19
3 Sociálně-právní ochrana dítěte na území České republiky.....	22
3.1 Poskytování sociálně-právní ochrany	22
3.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí a jeho činnost ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu	23
3.2.1 Zásady postupu orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu.....	25
3.2.2 Opatrovnictví nezletilých cizinců bez doprovodu	27
4 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	28
4.1 Charakteristika zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc	28
4.2 Možnosti umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc ...	29
4.3 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a jeho role v péči o nezletilé cizince bez doprovodu	32
5 Metodická část.....	33
5.1 Formulace hlavního cíle a dílčích cílů výzkumného šetření	33
5.2 Zvolená výzkumná strategie	34
5.3 Transformační tabulka	36
5.4 Volba výzkumného souboru	39

5.5	Popis organizace a průběhu výzkumu	41
5.6	Rizika výzkumu a výzkumné strategie	42
6	Realizace výzkumu.....	42
6.1	Zpracované kazuistiky	42
6.2	Analýza a interpretace údajů	51
6.2.1	Vyhodnocení dílčího cíle č. 1	52
6.2.2	Vyhodnocení dílčího cíle č. 2	54
6.2.3	Vyhodnocení dílčího cíle č. 3	57
6.3	Shrnutí výzkumné části	58
	Závěr a diskuse	62
	Seznam použité literatury:	65
	Seznam tabulek	67

Úvod

S nezletilými cizinci bez doprovodu jsem se poprvé setkala v roce 2015, kdy jsme do Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, kde pracuji jako sociální pracovnice, přijímali hned několik nezletilých cizinců bez doprovodu. Právě tyto osobní zkušenosti mě inspirovaly k napsání bakalářské práce na téma Sociálně-právní ochrana nezletilých cizinců bez doprovodu.

Migrace se prolíná celými světovými dějinami. Člověk, který odchází ze své rodné země a přichází do země hostitelské, z důvodu nalezení ochrany a bezpečí, opouští nejen svou zemi a domov, ale často také odchází od své rodiny a přátel. Mnohdy nezná jazyk hostitelské země, její kulturu, neorientuje se v hodnotách a normách nové společnosti a tím pádem ztrácí jistotu. Zvláštní péči a ochranu poté vyžaduje dítě či mladý člověk, který se ještě stále vyvíjí a nemá představu o své budoucnosti. Z hlediska společnosti by dítě či mladý člověk mohl mít lepší předpoklady nežli dospělý člověk a to z důvodu integrace a adaptace. Podle mého názoru je však takové dítě nebo mladý člověk mnohem zranitelnější a to právě kvůli své nevypěstlosti. Pokud je v takové situaci v doprovodu svých rodičů nebo jiných osob, u kterých nalezne ochranu a může se o ně tzv. opřít, je pro něj taková situace přehlednější, neprochází jí sám. Mnohem složitější jsou případy, kdy se nezletilé dítě ocitne v hostitelské zemi bez doprovodu zákonných zástupců a právě těmito případy se budu ve své práci zabývat.

Cílem bakalářské práce je zhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.

Dílčí cíle této bakalářské práce byly formulovány následovně: Vyhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu. Vyhodnotit způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. A poslední dílčí cíl je zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu sociálních pracovníků

z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Teoretická část se v jednotlivých kapitolách bude zabývat vymezením základních pojmů, které se dotýkají problematiky nezletilých cizinců bez doprovodu na území České republiky. Budou objasněny pojmy jako migrace, multikulturalismus, uprchlík, sociálně-právní ochrana dětí a mezinárodně právní ochrana dětí. Poté bude vymezena cílová skupina, kde ve vztahu k cílové skupině bude určena její definice, rozdělení, druhy pobytů cizinců na území České republiky, základní právní předpisy zabývající se problematikou cílové skupiny, hlavní účastníci v péči o nezletilé cizince bez doprovodu a vývoj péče o nezletilé cizince na našem území. Následně bude pojednáváno o sociálně-právní ochraně dětí na území České republiky. Zde bude uvedeno poskytování sociálně-právní ochrany dítěte. Dále bude popsána činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu. Konkrétně, jak se orgán sociálně-právní ochrany dětí dozví o nezletilém cizinci na území České republiky, jaké jsou zásady postupu v práci s těmito dětmi, a také opatrovnictví u nezletilých cizinců bez doprovodu. V neposlední řadě bude v teoretické části uvedeno zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kde bude uvedena charakteristika a možnosti umístění do zařízení, a dále se budu zabývat rolí tohoto zařízení v péči o nezletilé cizince bez doprovodu. Bakalářská práce bude čerpat z českých a jednoho zdroje zahraničního.

Pátá kapitola bude věnována metodické části, kde budou formulovány hlavní a dílčí cíle a následně zde bude prezentována zvolená výzkumná kvalitativní strategie, technika polostrukturované interview a kazuistika neboli případová studie. Dále je zde transformační tabulka, volba výzkumného souboru, popis organizace a průběhu výzkumu a v neposlední řadě budou v této kapitole uvedena rizika kvalitativního výzkumu a zvolených technik, kterými zde budou polostrukturované interview a kazuistika. V šesté kapitole, která bude spadat též pod metodickou část, bude popsána realizace výzkumu. Nejprve zde budou

vedeny zpracované kazuistiky a následně analýza a interpretace údajů, kde budou zhodnoceny dílčí cíle.

Přínosem této práce bude zmapování poskytování sociálně-právní ochrany dětí nezletilým cizincům bez doprovodu. Touto bakalářskou prací chci přinést objektivní pohled na situaci v praxi, tak aby byla nápomocna sociálním pracovníkům, kteří se touto problematikou zabývají, ale také odborné veřejnosti, které může přinést ucelený pohled.

1 Vymezení základních pojmů

V této kapitole definuji několik základních pojmů, které se týkají problematiky nezletilých cizinců bez doprovodu. Orientace v terminologii je velice důležitá, poměrně často totiž dochází k zaměňování jednotlivých pojmů, zejména u pojmu uprchlík a migrant. I přes to, v mé bakalářské práci není možné vysvětlit veškeré pojmy vztahující se k dané problematice, vybrala jsem tedy z mého pohledu pojmy podstatné.

Migrace, latinsky migratio, znamená přestěhování. Jedná se o prostorové přemísťování osob přes libovolné hranice. Toto přestěhování je spojeno se změnou místa bydliště na kratší nebo delší dobu, ale také natrvalo. K pojmu migrace je synonymum pojem stěhování. (Petrušek, 1996)

Multikulturalismus je pojem v současné době velice často používaný. „Multikulturalismus můžeme chápat i jako hledání cesty přizpůsobit se novému propojenému globalizujícímu se, avšak stále multikulturnímu prostředí, ovšem s citem a bez ztráty vlastní identity.“ (Kocourek in Šišková, 2008, s. 41)

Za uprchlíka, je považována osoba, která vzhledem ke svému oprávněnému strachu z pronásledování, které je z důvodu rasového, náboženského, národnostního důvodu či příslušnosti k určité sociální skupině, nebo politického smýšlení, se nachází mimo území své vlasti (státní příslušnosti) a není schopna, nebo vzhledem ke svým obavám a strachu není ochotna využívat ochrany této země. Za uprchlíka může být považována také osoba, která z důvodu, že nemá státní příslušnost a nachází se mimo zemi svého pobytu, není ochotna se z důvodu některé z výše uvedených faktů do země svého pobytu vrátit. Tato definice vychází ze základní mezinárodní dohody o uprchlících – Úmluvy o právním postavení uprchlíků přijaté v roce 1951 Valným shromážděním OSN (Úmluva o právním postavení uprchlíků [online]. 2017 [cit. 2017-01-10]). Jak uvádí Güntnerová in Matoušek (2005, s. 331) „Ti, kdo se ocitli v postavení uprchlíka, jsou lidé se stejnými biologickými, psychickými a sociálními potřebami, jako všichni ostatní. Jejich životní situace je však formována specifickým postavením,

jaké je jim v konkrétní hostitelské zemi určeno, a také mírou stresu, kterou pro ně odchod z vlastní znamenal.“ Společnost často zaměňuje uprchlíka za migranta v těchto dvou definicích je ovšem dle mého názoru podstatný rozdíl. Uprchlík je ze země vytlačen, má strach, byl zemí původu odmítnut. Rozhodnutí opustit svou zemi bylo nedobrovolné, návrat domů je za této situace nemožný. Jeho očekávání je návrat domů, pokud se ovšem změní situace. Migrant má motivaci svou zem opustit, jeho odchod z vlasti je dobrovolný tudíž i jeho návrat je možný. Od hostitelské země má očekávání a jistou naději, většinou zemi opouští kvůli práci či vzdělání.

Sociálně-právní ochranou dětí se dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí touto ochranou rozumí: ochrana práva dítěte na příznivý vývoj a řádnou výchovu, ochrana oprávněných zájmů dítěte včetně ochrany jeho jmění, zabezpečení náhradního rodinného prostředí v případě, že dítě nemůže být vychováváno v rodině vlastní a to trvale či dočasně a dále působení, které směřuje k obnovení narušených funkcí rodiny. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Mezinárodněprávní ochrana dětí je zabezpečení a ochrana, která je poskytována všem dětem, které se nacházejí na území České republiky. V České republice je mezinárodně právní ochrana dětí garantována v úmluvě o právech dítěte, na které se dohodla Charta Spojených národů. V této úmluvě je uvedeno, že každému přísluší stejná práva a to bez ohledu na barvu pleti, náboženství, pohlaví, smýšlení politické či jiné, rod, majetek, postavení, národnostní nebo sociální původ. Dětství má podle úmluvy nárok na zvláštní péči a pomoc. Dítě musí být plně připraveno žít ve společnosti vlastním životem a vychováváno v duchu míru, důstojnosti, snášenlivosti, rovnosti, svobody a solidarity. Úmluva dále uvádí, že ve všech zemích světa, jsou děti žijící ve výjimečně obtížných podmínkách a že tyto děti vyžadují zvláštní pozornost a bere se náležitý ohled na význam tradic a kulturních hodnot každého národa pro ochranu a harmonický rozvoj dítěte. V České republice vstoupila Úmluva o právech dítěte v platnost 2. února 1991. (*Úmluva o právech dítěte*, www.osn.cz)

2 Cílová skupina

V této kapitole definuji pojem nezletilý cizinec bez doprovodu a dělení nezletilých cizinců bez doprovodu. Dále se zde budu zabývat druhy pobytů cizinců na území České republiky, legislativou zabývající se cílovou skupinou a účastníky v procesu péče o nezletilé cizince bez doprovodu, kde stručně popíšu, jak se účastníci do procesu zapojují. V neposlední řadě, zde uvedu péči o nezletilé cizince v České republice.

2.1 Nezletilý cizinec bez doprovodu

Nezletilý cizinec bez doprovodu je v České republice definován ve více zákonech. Jelikož je má práce zaměřená na sociálně-právní ochranu nezletilých cizinců bez doprovodu, nejprve uvedu definici dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí a následně definici, jak ji uvádí zákon o azylu. Za nezletilého cizince bez doprovodu je dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí považována osoba jiné národnosti nežli české, mladší 18 let, která je bez doprovodu svých rodičů nebo jiné osoby, která je odpovědná za její výchovu. Osoba, která je odpovědná za výchovu, je osoba, které bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu, nebo která za něj odpovídá podle právního řádu státu původu dítěte. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí) V zákoně o azylu je nezletilý cizinec definován jako osoba mladší 18 let, která přicestuje na území České republiky bez doprovodu zletilé osoby, která by za ní odpovídala dle platného právního řádu na území státu, jehož občanství osoba mladší 18 let má, nebo v případě, že se jedná o osobu, která je bez státního občanství, na území státu jejího posledního bydliště, a to po takovou dobu, po kterou se skutečně nenachází v péči takové osoby. (Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu)

Unaccompanied Minors, je anglický název pro nezletilého cizince bez doprovodu, který se používá na mezinárodní úrovni, z tohoto názvu se používá zkratka UAMs. V této problematice se také poměrně často uvádí pojem separated children, jehož zkratka je SC, tento pojem se používá pro nezletilé cizince, kteří

cestují ve skupině. V této skupině mohou být migranti či uprchlíci, ale také převaděči. Nezletilý cizinec už tedy není tak úplně bez doprovodu.

Podle „The Separated Children in Europe Programme -Statement of Good Practice (SCEP)“ lze nezletilého cizince bez doprovodu zařadit do jedné z tří skupin. Jsou to podle ní ti, kteří hledají azyl z důvodu strachu před pronásledováním nebo nedostatkem ochrany lidských práv, válečného konfliktu nebo nepokoje v jejich zemi. Dále ti, se kterými bylo nezákonně obchodováno. V neposlední řadě ti, kteří jsou migranty hledající podporu v chudobě a hledající ekonomické nebo vzdělávací možnosti. Skupinou, která vznikla poměrně nedávno, jsou rodiny usilující o znovusjednocení. (Boland, 2010, s. 13)

2.2 Druhy pobytu cizinců na území České republiky

Druhy pobytu cizinců na území České republiky jsou děleny na legální a nelegální. Čili zákonem povolené pobyty a zákonem pobyty nedovolené. Dále na přechodné, dlouhodobé a trvalé pobyty. V případě nelegálního pobytu se jedná o cizince, kteří byli vyhoštěni a to buď soudně či ve správním řízení nebo se jedná o cizince nevyhoštěné, kteří jsou však na našem území neoprávněně. U cizinců, kteří jsou na území České republiky legálně, se jedná o ty, kteří mají azyl či doplňkovou ochranu, jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany, podali stížnost proti rozhodnutí kasačního soudu k Nejvyššímu správnímu soudu a dostali vízum za účelem strpění, kterým byl udělen azyl, které používají doplňkové ochrany, což je v podstatě nižší forma ochrany než azyl. Cizinci se na území našeho státu prokazují cestovním dokladem nebo jiným průkazem totožnosti, průkazem žadatele o udělení mezinárodní ochrany, průkazem povolení k pobytu cizince, jemuž byl udělen azyl, průkazem oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany, cestovním dokladem vydaným osobě požívající doplňkové ochrany, průkazem o pobytu rodinného příslušníka občana EU, průkazem o povolení k trvalému pobytu občana EU, průkazem o povolení k trvalému pobytu, cestovním průkazem totožnosti nebo náhradním cestovním dokladem občana EU. (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz)

Zákon o pobytu cizinců na území České republiky uvádí, že cizinec může na území České republiky pobývat přechodně, což znamená, že je zde na základě uděleného krátkodobého víza, které mu bylo uděleno a jedná se o víza, letištní, průjezdní nebo do 90 dnů. Nebo na základě dlouhodobého víza, které je nad 90 dnů, diplomatické vízum nebo zvláštní vízum. Do přechodného pobytu patří také povolení k přechodnému pobytu anebo výjezdního příkazu. Tento zákon dále uvádí, že zde cizinec může pobývat i dlouhodobě, v tomto případě se jedná o cizince, kterým bylo uděleno vízum nad 90 dnů nebo vízum nad 90 dnů za účelem strpění pobytu. Dále cizincům, kteří mají povolení k dlouhodobému pobytu, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny na území, povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu Evropské unie či povolení k dlouhodobému pobytu a to za účelem studia, ochrany, vědeckého výzkumu, zaměstnání na území ve zvláštních případech nebo za účelem strpění pobytu na území. V neposlední řadě tento zákon zmiňuje možnost pobytu trvalého na území České republiky. (Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky) O povolení trvalého pobytu mohou cizinci žádat na pracovišti Ministerstva vnitra. Pro vydání tohoto povolení je však nutné, aby občan evropské unie žil nepřetržitě na území České republiky po dobu 5 let a u občana třetí země po 2 letech nepřetržitého pobytu na území České republiky, je však nutné, aby byl rodinným příslušníkem občana EU s trvalým bydlištěm na území České republiky a to nejméně 1 rok. (*Občané EU a jejich rodinný příslušníci*, www.mvcr.cz)

2.3 Legislativa zabývající se nezletilými cizinci

V dnešní době patří právní ochrana dětí k posláním každého demokratického státu. V právních předpisech by měl být na prvním místě zájem dítěte, což znamená možnost dítěte vyvíjet se v bezpečném rodinném prostředí a to nejlépe biologické rodiny. Prostor by mělo být plně lásky a štěstí, kde bude dítěti porozuměno a budou zde rozvíjeny jeho schopnosti a osobnost. V České republice je ochrana dětí zahrnuta v několika právních předpisech. To samé platí u dětí cizinců.

Základní právní předpisy, ve kterých je upraven postoj nezletilých cizinců bez doprovodu se nazývají Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod, již zmíněná Úmluva o právech dítěte, Úmluva o právním postavení uprchlíků. Zákon č. 359/1999, o sociálně-právní ochraně dětí, ze kterého především čerpám ve své práci a to z důvodu zaměření tématu mé práce. Dále je to zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky. Těmito právními předpisy se řídí účastníci zahrnuti do procesu péče o nezletilé cizince, které uvádím v podkapitole níže.

2.4 Účastníci v procesu péče o nezletilé cizince

Jak uvádí Šišková „Ve světě probíhá obrovský proces pohybu obyvatel, my jsme se s ním seznámili zatím jen částečně. Že se jedná o skupiny lidí prchajících před válkou, hladomory, před nejistou existencí, žádnou perspektivou pro své rodiny a hlavně děti, to ví jen několik profesionálů, kteří s nimi přicházejí do styku v rámci své práce.“ (Šišková, 2001, s. 184) Na území České republiky se v rámci své práce zabývá nezletilými cizinci bez doprovodu hned několik odborníků, mezi které patří cizinecká policie, soudy a ministerstva.

Cizinecká policie uděluje víza, díky kterým jsou cizinci oprávněni nějakou dobu pobývat na území České republiky. Cizinci jsou povinni hlásit pobyt mimo azylové zařízení, kde pobývají v průběhu vyřizování jejich žádosti o udělení azylu, na příslušné cizinecké policii, která tuto skutečnost následně ověřuje. Cizinecká policie je proto v úzkém kontaktu s odborem azylové a migrační politiky, který má pod sebou Ministerstvo vnitra. Tento odbor vyřizuje žádosti o udělení azylu, ale také vyřizuje odnětí azylu a ustanovuje opatrovníka pro správní řízení.

Soudy, které se zapojují do procesu péče o nezletilé cizince bez doprovodu, patří krajské soudy a nejvyšší správní soud. Krajské soudy, které rozhodují o žalobách podaných žadateli o azyl proti rozhodnutí ministerstva vnitra. Krajský soud nemůže azyl udělit, ale může rozhodnutí, které vydalo Ministerstvo vnitra zrušit či vrátit zpět ministerstvu, které žádost o azyl znovu projednává a rozhoduje, zda

bude žadateli o azyl vyhověno či nikoli. Dále mezi soudy patří Nejvyšší správní soud, který rozhoduje ve věci kasační stížnosti, kterou může žadatel o azyl podat proti rozhodnutí krajského soudu. Pokud je kasační stížnost shledána oprávněnou, je zrušeno rozhodnutí krajského soudu a krajský soud znovu projednává a rozhoduje v té samé věci.

Mezi ministerstva, která se zabývají touto problematikou, patří především Ministerstvo vnitra, které jsem zmínila výše a to zejména odbor azylové a migrační politiky. Toto ministerstvo dále zřizuje správu uprchlických zařízení, která zajišťuje provoz azylových zařízení. Dále Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, které zřizuje zařízení pro děti - cizince. Mezi tyto typy zařízení spadá středisko výchovné péče, diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou a výchovný ústav. Další ministerstvo, které se zabývá nezletilými cizinci je Ministerstvo práce a sociálních věcí, které má pod sebou orgány sociálně-právní ochrany dětí, které patří mezi nejdůležitější účastníky v péči o nezletilé cizince bez doprovodu a jimiž se budu zabývat v následujících kapitolách. Dále má ovšem pod sebou i zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kam jsou nezletilí cizinci bez doprovodu umístěni, než soud vydá předběžné opatření o umístění dítěte do zařízení pro děti - cizince.

2.5 Vývoj péče o nezletilé cizince bez doprovodu v České republice

V České republice bylo do roku 2004 zavedeno, že nezletilí cizinci, kteří zde žádali o azyl, byli umístěni do pobytového střediska, které bylo zřizováno ministerstvem vnitra. Toto zařízení bylo určeno výlučně pro žadatele o azyl. Čápková (2006) uvádí, že v pobytovém středisku v Kostelci nad Orlicí byla zřízena chráněná zóna, která byla určena pro nezletilé bez doprovodu, kteří podali žádost o azyl. Jednalo se o jednopatrovou budovu, ve které byli pouze nezletilí žadatelé o azyl. Do této budovy nesměl žádný dospělý, kromě pracovníků střediska nebo jiných pomáhajících organizací. V této chráněné zóně pobývali nezletilí po celou dobu azylového řízení, což znamenalo několik měsíců. Starší 15 let již neměli povinnost plnit školní docházku. Nezletilí zde měli možnost jednou týdně

navštěvovat nepovinný kurz českého jazyka. V zařízení však byly velmi omezené možnosti, jak trávit volný čas a chyběla zde výchovná péče. Byla zde značná absence jasně daného režimu, který by nezletilé děti vedl k smysluplnému trávení volného času. S tím souvisí i absence dalšího vzdělávání, přípravy na budoucí povolání a zodpovědného uvažování o budoucnosti. Jediný režim, který zde byl pevně zavedený, bylo vydávání jídla. Po dovršení věku 18 let byli z chráněné zóny přemístěni k dospělým žadatelům o azyl, kde se jim již neposkytovala žádná „specifická“ péče. Takto bylo tedy postaráno o nezletilé cizince bez doprovodu, kteří si požádali o azyl. Pak tu ovšem byla skupina nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří si nepožádali o azyl. Těmto dětem nebyla poskytována žádná péče. Stávalo se tedy, že se tyto děti beze stopy ztratily nebo se staly oběťmi obchodu s lidmi. (Čápová, 2006)

V červnu roku 2004 bylo Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy zřízeno zařízení pro děti - cizince. Což znamenalo velký pokrok v péči o nezletilé cizince. V České republice jsou tato zařízení v současné době Zařízení pro děti- cizince, Radlická 30, Praha 5, zde je kapacita 30 lůžek. Výchovný ústav Praha 9- Klíčov, Čakovická 51, Praha 9, kapacita 8 míst. Výchovný ústav Višňové, Zámek 1, kapacita 8 míst a Dětský domov se školou Sedlec- Prčice, Luční 330, kapacita 8 míst. Péče v těchto zařízeních zhruba odpovídá péči poskytované českým dětem, avšak s ohledem na specifické potřeby dané skupiny. Dle Čákové (2006) jsou do zařízení pro děti – cizince v současnosti dříve či později umístěni všichni nezletilí cizinci bez doprovodu, kteří se nacházejí na území České republiky. Nezletilí cizinci jsou do těchto zařízení umísťováni na základě předběžného opatření, které vydává soud. Návrh na umístění podává Orgán sociálně-právní ochrany dětí a o umístění vždy rozhoduje soud. (Čápová, 2006)

V této kapitole byla definována cílová skupina, především jsem se zde zaměřila na druhy pobytů cizinců v České republice, legislativu, která se touto problematikou zabývá, účastníky v procesu nezletilých cizinců bez doprovodu a v neposlední řadě, zde byl uveden vývoj péče o nezletilé cizince bez doprovodu, kde jsem se zaměřila na zařízení pro děti- cizince. Považovala jsem za nutné,

s ohledem na cíl práce, zde tímto způsobem představit problematiku nezletilých cizinců bez doprovodu.

3 Sociálně-právní ochrana dítěte na území České republiky

V této kapitole se budu zabývat sociálně-právní ochranou dětí. Nejprve zde uvedu poskytování sociálně-právní ochrany dítěte a následně se zaměřím na činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu.

3.1 Poskytování sociálně-právní ochrany

V České republice patří mezi nejdůležitější orgány, které provádí práci s dětmi, tudíž sem spadají i nezletilý cizinci bez doprovodu, orgány sociálně-právní ochrany dětí. Ochranu dětí na mezinárodní úrovni vykonává úřad pro mezinárodně právní ochranu dětí. Sociálně-právní ochranu, na vnitrostátní úrovni, jak již je výše zmíněno, vykonávají v České republice orgány sociálně-právní ochrany dětí. Mezi tyto orgány patří dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, obecní úřady s obcí s rozšířenou působností, obecní úřady, obce v samostatné působnosti, kraje v samostatné působnosti, komise pro sociálně-právní ochranu dětí a další právnické či fyzické osoby, které jsou výkonem této ochrany pověřeny. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, je sociálně-právní ochrana poskytována dítěti, které:

- a) má trvalý pobyt na území České republiky, nebo je zde oprávněno trvale pobývat,
- b) podalo žádost o udělení mezinárodní ochrany na našem území,
- c) má podle zvláštního právního předpisu - zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, povoleno trvalý pobyt nebo je hlášeno k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů,
- d) pobývá s rodičem, který podal žádost o udělení mezinárodní ochrany nebo oprávnění k pobytu,

- e) pobývá s rodičem, který podal žádost o oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území České republiky,
- f) pobývá s rodičem, kterému bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany na území České republiky podle zvláštního právního předpisu - zákona č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců,
- g) pobývá s rodičem, který na území České republiky pobývá na základě víza k pobytu nad 90 dní za účelem strpění pobytu na území podle zvláštního právního předpisu, zákona č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky,
- h) pobývá s rodičem, který je azylantem nebo osobou používající doplňkové ochrany. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

V tomto zákoně je dále uvedeno, že ostatním nezletilým cizincům bez doprovodu, mezi které patří i nelegálně pobývajících, se ochrana poskytuje, avšak v nezbytně nutném rozsahu. Což znamená, že dítěti je zajištěna ochrana života a zdraví, včetně uspokojování základních potřeb. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

3.2 Orgán sociálně-právní ochrany dětí a jeho činnost ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu

Jak uvádí Günterová in Matoušek (2005), ženy, staří lidé, fyzicky či mentálně postižení lidé, oběti extrémního násilí, děti a mladiství bez doprovodu dospělé osoby, patří v uprchlické populaci do skupiny zranitelné a ohrožené a je u nich potřeba zvýšená ochrana. Činnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu je dle zákona o sociálně-právní ochraně dětí, mimo jiné zaměřena na děti, které jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany nebo které jsou azylanty či osoby, které používají doplňkové ochrany a které se na území České republiky nacházejí bez doprovodu rodičů nebo jiných osob odpovědných za jejich výchovu. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí) Orgán sociálně-právní ochrany dětí, se o nezletilém cizinci

bez doprovodu dozvídá na základě oznámení orgánu Policie České republiky-oddělení služby cizinecké policie, zdravotnického zařízení, nestátní neziskové organizace, pověřené osoby, obecního úřadu, jiné fyzické nebo právnické osoby ,či správy uprchlických zařízení Ministerstva vnitra. (Nezletilý cizinec bez doprovodu, www.mpsv.cz) Správa uprchlických zařízení spravuje různé typologie zařízení, patří sem přijímací střediska, které jsou v Zastávce u Brna, a dále mezi přijímací střediska patří tranzitní prostor mezinárodního letiště Praha-Ruzyně. Dalším typem zařízení jsou pobytová střediska, která se nachází v Kostelci nad Orlicí a v Havířově. Integrovaná a azylová střediska jsou další typ zařízení, které nalezneme v Havířově, Jaroměř, Brně a Předlicích. A poslední typ zařízení se nazývá zařízení pro zajištění cizinců a zařízení, která sem spadají, se nachází v Bělé pod Bezdězem, Vyšné Lhotě a v Bálkové. (*Správa uprchlických zařízení*, www.suz.cz)

Aby orgán sociálně-právní ochrany dětí mohl řešit situaci nezletilého cizince doprovodu, potřebuje znát základní údaje, mezi které patří věk dítěte (pokud nezletilý cizinec nemá doklad totožnosti, musí orgán sociálně-právní ochrany dětí vycházet z toho, jaké údaje nezletilý cizinec uvedl), jméno a příjmení, státní příslušnost (může se stát, že nezletilý cizinec státní příslušnost neuvede, v tom případě se jedná o nezletilého cizince bez státní příslušnosti), z jakého důvodu se nachází na území České republiky, údaje o jeho vzdělání, o rodině, sourozencích, zákonných zástupcích, širší rodině či osobách odpovědných za výchovu nezletilého cizince, jejich data narození, státní příslušnost, trvalý pobyt, aktuální pobyt, zda nebyli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo jim její výkon nebyl pozastaven nebo zda jsou způsobilí k právním úkonům. Dále je potřeba zjistit zda byl nezletilý cizinec svěřen do péče odpovědné osoby, pokud ano je potřeba zjistit údaje o příslušném orgánu, který o tomto svěření rozhodoval. Další podstatná informace, kterou je potřeba zjistit, je, zda nad nezletilým cizincem není nařízena ústavní výchova či není pravomocné usnesení o předběžném opatření nebo zda vůči nezletilému cizinci nebylo vedeno správní řízení na území České republiky.

V neposlední řadě je třeba zjistit, zda má zajištěné zdravotní pojištění na území České republiky. (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz)

Pro orgán sociálně-právní ochrany dětí je v práci s nezletilými cizinci nutné brát v potaz, že: „Nezletilí cizinci bez doprovodu patří do skupiny dětí, které jsou vysoce ohrožené a zranitelné ze strany převaděčů, obchodníků s lidmi, kteří vyhledávají děti pro sexuální průmysl nebo nucenou práci, nebo se mohou stát oběťmi válek nebo občanských konfliktů. V této souvislosti je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost osobám, které se pohybují kolem nezletilých cizinců bez doprovodu. Při podezření na ohrožení nezletilého cizince bez doprovodu trestnou činností osob vydávajících se za příbuzné nebo při podezření na ohrožení ze strany zákonných zástupců zneužívajících rodičovskou zodpovědnost je nutné splnit oznamovací povinnost vůči orgánům činným v trestním řízení a zabezpečit izolaci nezletilých cizinců bez doprovodu od těchto osob prostřednictvím předběžného opatření.“ (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz, str. 3, 4)

3.2.1 Zásady postupu orgánu sociálně-právní ochrany dětí ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu

Na základě oznámení, které jsou uvedeny výše, se orgán sociálně-právní ochrany dětí dozvídá o nezletilém cizinci bez doprovodu a po zjištění výše uvedených informací, je potřeba, aby orgán sociálně-právní ochrany dětí začal konat opatření, které jsou nezbytná pro zajištění ochrany a péče nezletilému cizinci bez doprovodu.

V první řadě je nutné zjistit, zda s nezletilým cizincem bez doprovodu necestuje zletilá osoba, ke které by mělo dítě vazbu, ať už se jedná o osobu příbuznou či dítěti blízkou, které by dítě bylo přednostně svěřeno do péče. Pokud se však jedná o nezletilého cizince bez doprovodu, který žádnou takovou osobu nemá, kontaktuje orgán sociálně-právní ochrany dětí některé ze zařízení pro děti - cizince, kam by dítě mohlo být přijato, tak aby mu byla zajištěna ochrana a péče. Následně po zajištění zařízení pro děti - cizince podá orgán sociálně-právní ochrany dětí návrh na nařízení předběžného opatření, tento návrh se podává

k příslušnému okresnímu soudu. Jako osobu, které má být nezletilý cizinec bez doprovodu předán do péče, uvede zařízení pro děti - cizince se kterým se před podáním návrhu orgán domluvil. Obecní úřad obce s rozšířenou působností podává k soudu návrh na nařízení tzv. rychlé předběžné opatření, o kterém soud musí rozhodnout do 24 hodin. V případě, že je zapotřebí zajistit dítěti přechodnou akutní péči před podáním návrhu nebo v době, kdy soud o návrhu rozhoduje, zajistí orgán sociálně-právní ochrany dětí péči o nezletilé cizince v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. V případě nezletilých cizinců bez doprovodu, kteří jsou žadateli o udělení mezinárodní ochrany a jsou umístěni v zařízení Správy uprchlických zařízení, je žádoucí, aby orgán sociálně-právní ochrany dětí podal návrh na předběžné opatření, kterým by byl nezletilý cizinec bez doprovodu přemístěn do zařízení pro děti - cizince. Pokud nezletilý cizinec není žadatelem o udělení mezinárodní ochrany, je orgán sociálně-právní ochrany dětí povinen neprodleně informovat příslušný zastupitelský úřad a také Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně. Se kterými projedná způsob spojení nezletilého cizince bez doprovodu se zákonnými zástupci nebo jinými osobami, které jsou za dítě odpovědné. (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz)

Pokud se podaří dohledat zákonné zástupce nebo jiné odpovědné osoby, můžeme hovořit i o tzv. repatriaci, což znamená návrat na základě přání nezletilého cizince bez doprovodu do země původu. V tomto případě je vždy nutná úzká spolupráce s Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Při zajišťování návratu je nutné získat, co nejvíce informací o tom, že případný návrat je pro nezletilého cizince bez doprovodu bezpečný. S tím souvisí i získání informací o rodině a její možnosti zajistit nezletilému cizinci bez doprovodu odpovídající péči. Návrat nezletilého cizince bez doprovodu do země původu může být realizován jen tehdy, pokud je v jeho zájmu. (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz)

3.2.2 Opatrovnictví nezletilých cizinců bez doprovodu

Opatrovnictví nezletilých cizinců bez doprovodu vykonává orgán sociálně-právní ochrany dětí v případě, že je ustanoven opatrovníkem. Tím může být ustanoven v případě, kdy nezletilý cizinec bez doprovodu je žadatelem o udělení mezinárodní ochrany. Opatrovníka ustanovuje soud předběžným opatřením a to na podnět Ministerstva vnitra. Funkce opatrovníka spočívá v tom, že hájí zájmy a prosazuje práva nezletilého cizince bez doprovodu, pomáhá mu při vyřizování pobytového statutu, při vyřizování záležitostí, které jsou spojeny se školní docházkou či zdravotní péčí. Účastní se všech právních úkonů a pohovorů, které jsou vedené s nezletilým cizincem bez doprovodu. Dále opatrovník vykonává činnosti, které jsou spojené s výkonem opatrovnictví uvnitř řízení o mezinárodní ochraně. Případně pomáhá nezletilému cizinci bez doprovodu při podávání opravných prostředků.

Orgán sociálně-právní ochrany dětí však může být ustanoven opatrovníkem i u zajištěných nezletilých cizinců bez doprovodu v rámci správního řízení o vyhoštění. V tomto případě opatrovníka ustanovuje správní orgán, nejčastěji Policie ČR. Opatrovník nezletilého cizince bez doprovodu zastupuje pro všechny úkony, které jsou spojené se správním řízením. Účastní se všech právních úkonů, a pokud je to nutné, pomáhá nezletilému cizinci bez doprovodu při podávání opravných prostředků. (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz)

V této kapitole jsem se zaměřila na sociálně-právní ochranu dětí, která je vykonávána na území České republiky. Představila jsem zde práci orgánu sociálně-právní ochrany s nezletilými cizinci bez doprovodu. Je nutné si uvědomit, že práce orgánů sociálně-právní ochrany dětí je velmi náročná a na orgány jsou často kladeny vysoké nároky. Práce sociálních pracovníků klade tudíž velké nároky na jejich odbornost a kvalitu. V sociálně-právní ochraně se klade velký důraz na rodinu, avšak na prvním místě by mělo být vždy jednáno především v zájmu dítěte, tak aby byly hájeny jeho práva.

4 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Čtvrtá kapitola je charakterizuje zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Budou zde uvedeny možnosti umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a role zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v péči o nezletilé cizince bez doprovodu.

4.1 Charakteristika zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je zařízení sociálně-právní ochrany. Tato zařízení jsou ukotvena v zákoně o sociálně-právní ochraně dětí a jsou zde definována jako zařízení, která poskytují pomoc a ochranu dítěti, které se ocitlo bez jakékoliv péče nebo dítěti, pokud je ohrožen jeho život nebo péče. Dále zařízení poskytují pomoc a ochranu v případě, že se jedná o dítě zneužívané nebo týrané tělesně či duševně, nebo pokud jsou porušena základní práva dítěte. Pomoc a ochrana takovému dítěti spočívá v uspokojení základních životních potřeb a to včetně ubytování, zajištění zdravotní či psychologické péče nebo jiné odborné pomoci. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Zařízení je povinno zajistit provoz a poskytovat služby nepřetržitě, tak aby byla zajištěna podmínka umožnění okamžitého umístění, zabezpečit dítě v plném přímém zaopatření, což znamená ošacení, ubytování a stravování, poskytnout dítěti výchovnou péči, zajistit zdravotní služby, poskytnout poradenství nejen dítěti, ale i jeho rodině či osobě odpovědné za výchovu dítěte, zajistit pomoc při přípravě dětí na školní výuku a do školy je také doprovodit, vytvářet dětem podmínky pro zájmovou činnost a spolupracovat s rodinou dítěte a poskytnout této rodině pomoc v případě vyřizování záležitostí týkajících se dítěte, to vše v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte, který zpracovává orgán sociálně-právní ochrany dětí. Kapacitu zařízení si každé zařízení určuje samo po schválení jejím zřizovatelem. Počet dětí v zařízení nesmí přesáhnout 28 dětí, a to i pokud se jedná o jedno zařízení, které je ve více budovách. Počet 28 dětí v jednom zařízení může být přesažen pouze v případě, že do péče zařízení budou svěřeni sourozenci. Ministerstvo práce a sociálních věcí může zařízení na žádost

zřizovatele v odůvodněných případech udělit výjimku z nejdříve povoleného počtu dětí, které jsou umístěny v jednom zařízení na nezbytnou dobu, jejíž dobu trvání zároveň určí. V zařízení může jeden zaměstnanec současně zajišťovat osobní péči o nejdříve 4 děti svěřené do péče zařízení. Pobyť dětí v zařízení je financován ze státního příspěvku pro zřizovatele zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, který vyplácí příslušný krajský úřad ze státního rozpočtu. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

V České republice jsou nejdříve známými typy zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc takzvané „Klokánky“. Zřizovatelem těchto zařízení je Fond ohrožených dětí, jehož zakladatelkou je JUDr. Marie Vodičková. V těchto zařízeních je ohroženým dětem poskytována pomoc a ochrana na úrovni rodinné péče v bytech, kde se personál střídá po týdnu. Mezi další typy zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc patří krizová lůžka, která jsou zřizována při dětských centrech, dětských domovech, nemocnicích či střediscích výchovné péče. (*Fond ohrožených dětí*, www.fod.cz)

Hlavním cílem zařízení je poskytovat péči ohroženým dětem od 0 do 18 let, na krátkou či přechodnou dobu, do doby, kdy si biologičtí rodiče mohou vzít dítě zpět do své péče, nebo do doby, kdy se najde náhradní rodinná péče, nebo nežli se najde kompetentní osoba, která se může o dítě starat. Veškerá poskytovaná péče v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc by měla směřovat k tomu, připravit dítě do života tak, aby se vzhledem ke svým fyzickým, duševním, sociálním a jiným možnostem bylo schopno začlenit, co nejlépe do dalšího života, bylo co nejdříve soběstačné a mohlo vést hodnotný život, ať už se jedná o život v rodině biologické, náhradní či v jiném zařízení. (*Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská*, www.mddholice.cz)

4.2 Možnosti umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

Do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc může být dítě umístěno několika způsoby, které budou definovány v této podkapitole.

Za prvé může být dítě do zařízení umístěno na základě rozhodnutí soudu, kdy soud vydá předběžné opatření, kterým dítě svěřuje do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, nejdéle však na 6 měsíců. Návrh na předběžné opatření podává k soudu orgán sociálně-právní ochrany dětí. Soud takto rozhoduje v případě, že rodiče nemohou z vážných důvodů dítě zabezpečit na přechodnou dobu. (Zákon č. 89/ 2012 Sb., občanský zákoník) Dítě může mít v tomto případě povolený pobyt mimo zařízení, kam bylo svěřeno a to u rodičů či jiných fyzických osob. Souhlas s pobytem mimo zařízení uděluje obecní úřad obce s rozšířenou působností. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Za druhé dítě může být do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc umístěno na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. V tomto případě se žádost o umístění podává se souhlasem zákonného zástupce. Pokud zákonný zástupce souhlas s umístěním dítěte neudělí, je potřeba, aby obecní úřad obce s rozšířenou působností podal k soudu do 24 hodin, od podání žádosti o umístění, návrh na předběžné opatření. Délka pobytu dítěte v zařízení na základě této žádosti může trvat 6 měsíců, výjimečně lze tuto dobu prodloužit a to opět na 6 měsíců. Toto lze pouze tehdy, pokud si rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu prokazatelně upravují své poměry tak, aby mohli převzít dítě do své péče. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Třetí možnost umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je umístění, na základě žádosti zákonného zástupce dítěte. V takovém případě je nutné, aby mezi zákonným zástupcem a zařízením pro děti vyžadující okamžitou pomoc byla sepsána dohoda o umístění dítěte do zařízení, tato dohoda obsahuje údaje o zařízení, údaje o zákonném zástupci a údaje o dítěti, které má být do zařízení umístěno. Dále důvod umístění dítěte do zařízení, datum a čas dohodnutého přijetí dítěte, souhlas zákonného zástupce, že se na dítě budou stanovovat pravidla, která jsou uvedena ve vnitřním řádu zařízení, podmínky a způsob osobního, telefonického a písemného kontaktu dítěte s dalšími osobami a vypsání těchto osob. V neposlední řadě je v této dohodě uveden způsob a výše úhrady příspěvku za pobyt dítěte v zařízení. Výše příspěvku činí za kalendářní

měsíc 1,6 násobek částky životního minima osoby, která je posuzována jako druhá, nebo další v pořadí. Jde-li o dítě do 6 let věku, jedná se o částku 2.784,-Kč. Jde-li o dítě od 6 let věku do 15 let věku, jedná se o částku 3.424,- Kč. Jde-li o dítě od 15 let věku do 26 let věku, jedná se o částku 3.920,- Kč. Pokud se zařízení vyplácí přídavek na dítě, snižuje se o jeho výši příspěvek na pobyt dítěte v zařízení. Příspěvek se na žádost zákonného zástupce, který dohodu uzavírá, sníží nebo nevyžaduje, jestliže po zaplacení příspěvku by jeho příjem nebo příjem jeho rodiny poklesl pod částku životního minima. Výši svých nebo rodinných příjmů je povinen žadatel doložit doklady ne staršími 6 měsíci. Délka pobytu na základě žádosti zákonného zástupce může trvat nejdéle po dobu 3 měsíců od umístění dítěte do zařízení. V případě opakované žádosti zákonného zástupce o umístění dítěte do zařízení je možnost dalšího pobytu opět po dobu 3 měsíců, ovšem s předchozím souhlasem obecního úřadu obce s rozšířenou působností. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Poslední možnost umístění dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je, umístění na základě vlastní žádosti dítěte. V tomto případě se žádost o umístění podává se souhlasem zákonného zástupce. Jestliže zákonný zástupce souhlas s umístěním dítěte neudělí, je potřeba, aby obecní úřad obce s rozšířenou působností podal k soudu návrh na předběžné opatření. Tento návrh musí být podán do 24 hodin od podání žádosti dítěte o umístění v zařízení. Délka pobytu dítěte v zařízení na základě této žádosti může trvat 6 měsíců, výjimečně lze tuto dobu prodloužit o dalších 6 měsíců. Toto lze pouze tehdy, pokud si rodiče či jiné osoby odpovědné za výchovu prokazatelně upravují své poměry tak, aby mohli převzít dítě do své péče. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

U všech těchto možností plyne pro zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc povinnost neprodleně oznámit orgánu sociálně-právní ochrany dětí přijetí dítěte do zařízení. Povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí poté je hájit zájmy dítěte a spolupracovat s ním. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

4.3 Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a jeho role v péči o nezletilé cizince bez doprovodu

V podkapitole 4. 1 je charakterizováno zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Zde je uvedeno, že zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc je zařízení pro ohrožené děti, které se ocitli bez jakékoliv péče nebo pokud je ohrožen jejich život nebo péče. Mezi tyto děti se řadí i nezletilý cizinec bez doprovodu. Jediným přijatelným důvodem odmítnutí umístit dítě je naplněná kapacita zařízení, nikoli např. odlišná cílová skupina, předpoklady narušení pohody stávajících klientů či nedostatek odbornosti personálu. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Umístění nezletilých cizinců bez doprovodu do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc probíhá většinou na žádost orgánu sociálně-právní ochrany dětí a to po dobu 24 hodin dokud soud nevydá předběžné opatření, kterým by nezletilého cizince bez doprovodu svěřil do péče zařízení pro děti - cizince. Tím, že je nezletilý bez doprovodu umístěn do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, mu je zajištěna přechodná akutní péče v době, kdy soud o návrhu na předběžné opatření rozhoduje. (*Nezletilý cizinec bez doprovodu*, www.mpsv.cz) Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc tedy hraje významnou roli v zajištění péče o nezletilé cizince a to především v tom, že zajišťuje nezletilému cizinci bez doprovodu přechodný domov. I přesto, že se jedná o pobyt trvající nejdéle 24 hodin, je důležité zajistit dítěti komplexní péči především uspokojení základních životních potřeb a to včetně ubytování, zajištění zdravotní či psychologické péče nebo jiné odborné pomoci. (Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí)

Ve výše zmíněných odstavcích bylo definováno poslání zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dále zde byla popsána jeho péče o nezletilé děti a také jakou roli hraje v péči o nezletilé cizince bez doprovodu, čímž se budu dále zabývat v praktické části této práce.

5 Metodická část

Ve výzkumné části této práce se budu zabývat způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Budou zde využity informace, které byly získány v práci teoretické. Výzkumná část této práce je zaměřena na naplnění hlavního cíle bakalářské práce pomocí cílů dílčích. Úvodní část této kapitoly je věnována definici cíle výzkumu a výzkumných otázek. V této kapitole je dále uvedena zvolená výzkumná strategie a zvolené techniky k dosažení cílů této práce. Dále zde bude popsán samotný průběh sběru dat a výzkumného šetření.

5.1 Formulace hlavního cíle a dílčích cílů výzkumného šetření

Hlavním cílem bakalářské práce je: *Zhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.* Tento hlavní cíl bude naplňován prostřednictvím cílů dílčích. Dílčí cíle byly utvořeny tři, které byly definovány následovně:

Dílčí cíl č. 1 (DC1): *Vyhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu.*

Dílčí cíl č. 2 (DC2): *Vyhodnotit způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.*

Dílčí cíl č. 3 (DC3): *Zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.*

Odpovědi na výzkumné otázky a podklady pro případovou studii byly získány na základě analýzy osobních dat a z dokumentů nezletilých cizinců bez doprovodu. Dále byly podklady na výzkumné otázky získány na základě rozhovorů s pracovníky zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc a sociálními pracovníky z orgánu sociálně-právní ochrany dětí.

5.2 Zvolená výzkumná strategie

Ve výzkumu rozlišujeme dvě hlavní výzkumné strategie a to kvantitativní a kvalitativní. Kvalitativní výzkum má jako typické cíle exploraci a popis případů. Tento výzkum se zabývá texty, slovy a obrazy oproti tomu výzkum kvantitativní se opírá především o standardizovaná kvantifikovatelná data. (Hendl, 2008) Pro zpracování výzkumu mé bakalářské práce byla zvolena kvalitativní výzkumná strategie, která lépe odpovídá záměru prostudovat co nejhloběji způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu, ale také poznat postoje a pocity respondentů. Jak uvádí Hendl „Kvalitativní výzkum zahrnuje popis a interpretaci sociálních nebo individuálních lidských problémů a jeho podstatou je vytvoření komplexního, holistického obrazu o zkoumaném problému. Důraz klade na způsob, jakým lidé interpretují jevy sociálního světa a svoji zkušenost. Vychází z empirických dat, mající podobu textů (měkká data).“ (Hendl, J., 1997, s. 12) Nevýhody kvalitativního výzkumu spatřuji v tom, že zjištěná data nelze použít obecně, jsou platná pouze pro vzorek, ze kterého byla data získaná. Má data tedy platí pouze pro Magistrát města Pardubice, konkrétně orgán sociálně-právní ochrany dětí a Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská- středisko Staroholická. Pro rozhovory jsem měla připravený úvod a následně byly pokládány otázky. Snažila jsem se najít převažující názory, které jsem dále zpracovala.

Jako výzkumná technika byla v tomto výzkumu zvolena případová studie neboli kazuistika. Hartl a Hartlová (2009, s. 253) uvádí, že: „kazuistika nebo též případová studie patří mezi výzkumné metody a zabývá se popisem jednotlivých případů, např. vznikem, průběhem a vyléčením duševní choroby apod.“. Tedy abychom mohli objektivně posoudit stav osoby, která je vyšetřována, musíme znát co nejvíce faktů o její osobě a jejím předchozím životě. Metoda spočívá ve studiu dostupných materiálů, hodnocení a formulování určitého závěru. Při této metodě se pracuje s výsledky dosavadních vyšetření, s posudky institucí, a pokud to situace dovoluje, pracuje i se soudními spisy. (Přinosilová, 2004) Kazuistiky

v této práci jsem zpracovala z osobních spisů nezletilých cizinců bez doprovodu vedených v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, Středisko Staroholická, z osobních spisů vedených na orgánu sociálně-právní ochraně dětí Magistrátu města Pardubice a z osobních spisů vedených na Krajském ředitelství policie Pardubického kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort.

Další výzkumnou technikou, kterou jsem v tomto výzkumu využila je technika získávání dat interview. „Interview je výzkumnou metodou, která umožňuje zachytit nejen fakta, ale i hlouběji proniknout do motivů a postojů respondentů. U interview můžeme sledovat i některé vnější reakce respondenta a podle nich potom pohotově usměrňovat další průběh kladení otázek.“(Gavora, 2000, s. 110) Druh interview jsem se rozhodla použít polostrukturované, kde se respondentovi nabízí alternativy odpovědí, ale zároveň objasnění nebo vysvětlení od respondenta. (Chráška, 2007) Tento druh interview jsem zvolila kvůli osobnímu kontaktu s oslovenými respondenty a zároveň proto, že mohu respondentovi pokládat doplňující otázky a při jeho odpovědích ho mohu požádat o vysvětlení, případně o upřesnění jeho odpovědí. Získám tak stoprocentní odpovědi, díky kladení otázek. Mohu si ověřit, zda jsem odpověď respondenta správně pochopila a naopak, zda on pochopil mou otázku. Nevýhodou tohoto druhu interview je, časová náročnost a to jak na přípravu, tak na zapisování jednotlivých odpovědí. S vedením těchto rozhovorů jsem neměla problém.

5.3 Transformační tabulka

Tabulka 1- transformační tabulka

Hlavní výzkumný cíl	Dílčí výzkumné cíle	Výzkumná technika	Nositel informací	Okruhy informací/ Tazatelské otázky (TO)
HVC Zhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.	DVC1 Vyhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu.	Kazuistika	Analýza dokumentů	1. Kontakt OSPOD s nezletilým cizincem bez doprovodu 2. Zajištění informací o nezletilém cizinci bez doprovodu 3. Zajištění vhodného pobytového zařízení pro děti- cizince 4. Zajištění přechodné akutní péče 5. Kontaktování Úřadu pro mezinárodně-právní ochranu dětí v Brně

	<p>DVC1</p> <p>Vyhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu.</p>	<p>Polostrukturované interview</p>	<p>Sociální pracovnice orgánu sociálně-právní ochrany dětí</p>	<p>1. Jaké máte k dispozici metodické pokyny k práci s nezletilými cizinci bez doprovodu?</p> <p>2. Absolvoval/a jste nějaké školení k této problematice?</p> <p>3. Jaké znáte organizace, které by Vám v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu poskytlí sociální či právní poradenství nebo tlumočení?</p>
--	--	------------------------------------	--	---

		Kazuistika	Analýza dokumentů	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zajištění ubytování 2. Zajištění zdravotní péče 3. Zajištění kontaktu s rodinou 4. Zajištění soukromí
	<p>DVC2</p> <p>Vyhodnotit způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.</p>	Polostrukturované interview	<p>Pracovnice zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Jaké máte k dispozici metodické pokyny k práci s nezletilými cizinci bez doprovodu? 2. Absolvoval/a jste nějaké školení k této problematice? 3. Jaké znáte organizace, které by Vám v práci s nezletilými cizinci poskytli sociální či právní poradenství nebo tlumočení?

	<p>DVC3</p> <p>Zjistit, jaká jsou dle sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu.</p>	<p>Polostrukturované interview</p>	<p>Sociální pracovníce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc</p>	<p>Jaká spatřujete rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu?</p>
--	---	------------------------------------	--	--

Zdroj: Autor

5.4 Volba výzkumného souboru

Cílem mého výzkumu je zjistit, způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Z tohoto důvodu jsem jako výzkumný soubor, určila sociální pracovníky, kteří pracují na orgánu sociálně-právní ochrany dětí v Pardubicích

a dále pracovníky Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc- při Dětském centru Veská- Středisko Staroholická.

Jelikož jsem s nezletilými cizinci bez doprovodu neměla možnost udělat rozhovor, vypracovala jsem z dostupných materiálů ze Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, Středisko Staroholická, z orgánu sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Pardubice a v neposlední řadě z materiálů Krajského ředitelství policie Pardubického kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort kazuistiky neboli případové studie k tomu abych mohla objektivně posoudit jejich stav.

Kritéria pro výběr respondentů byla následující: sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí, kteří se během své práce setkali s nezletilými cizinci bez doprovodu a byli ustanoveni jako opatrovníci a pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, kteří se během své práce setkali s umístěním nezletilých cizinců bez doprovodu do jejich zařízení. Oslovila jsem dvě sociální pracovnice z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a dvě pracovnice zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Žádná z nich mi neodmítla poskytnout rozhovor. Následující tabulka slouží k přehlednému shrnutí.

Tabulka 2- Respondenti

Respondent číslo	Pohlaví	Vzdělání	Profese	Věk a délka praxe
R1	Ž	VŠ	Soc. pracovnice OSPOD	38 let, praxe 10 let
R2	Ž	VŠ	Soc. pracovnice OSPOD	58 let, praxe 30 let
R3	Ž	VŠ	Soc. pracovnice ZDVOP	28 let, praxe 8 let

R4	Ž	VŠ	Vrchní sestra ZDVOP	46 let, praxe 12 let
----	---	----	------------------------	----------------------------

Zdroj: Autor

5.5 Popis organizace a průběhu výzkumu

Polostrukturované interview probíhaly v prosinci 2016, byly vedeny na Magistrátu města Pardubice, konkrétně na orgánu sociálně-právní ochrany dětí a v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská-středisko Staroholická.

Každého jsem osobně požádala o vedení interview a domluvila s ním konkrétní termín realizace. Jak interview probíhala, jsem již popsala v kapitole výše, konkrétně 5. 2. Z počátku jsem měla obavy, že respondenti zruší interview, ovšem všechny proběhly v pořádku, dle předem domluveného termínu. Délka interview byla od 20 minut do 35 minut, byla tedy poměrně krátká, což se odvíjelo od množství otázek. Respondenti nebyli dopředu seznámeni s otázkami, tudíž si odpovědi nemohli dopředu připravit. V úvodu rozhovoru jsem představila nejen sebe, ale také téma a cíl své bakalářské práce a seznámila jsem respondenty s účelem otázek, které jim budu pokládat. Tazatelské otázky byly pokládány v pořadí 1-4. Otázky byly v průběhu rozhovoru doplňovány. Odpovědi respondentů jsem zaznamenávala během rozhovorů do písemné podoby. Po všech rozhovorech jsem odpovědi přenesla do metodické části.

S podklady pro kazuistiky jsem neměla žádné problémy. Všechny potřebné dokumenty, které jsem potřebovala, jsem měla k dispozici k nahlédnutí a to jak ze Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, Středisko Staroholická, tak z orgánu sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Pardubice a v neposlední řadě z materiálů Krajského ředitelství policie Pardubického kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort. Získaná data budu zpracovávat a vyhodnocovat na základě dílčích cílů, které byly určeny.

5.6 Rizika výzkumu a výzkumné strategie

Určité riziko může plynout z toho, že se jedná o osobní rozhovor a má přítomnost může ovlivnit respondenty. Při takovémto rozhovoru není přijatelné vnucování vlastních názorů či myšlenek. Velice důležitou roli zde také hraje pracovní vytížení respondentů, osobnost tazatele, ale také prezence otázek. Nevýhodu kvalitativního rozhovoru spatřuji v časové náročnosti. Rizikem u zpracování kazuistik může být výběr irelevantních dokumentů.

6 Realizace výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.

6.1 Zpracované kazuistiky

Nejprve jsem z dostupných materiálů od Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, Středisko Staroholická, z orgánu sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Pardubice a v neposlední řadě z materiálů Krajského ředitelství policie Pardubického kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort vyhledávala vhodné materiály pro zodpovězení otázek, které uvádím v dílčích cílech mé práce. Na základě těchto materiálů byly zpracovány dvě kazuistiky na nezletilé cizince bez doprovodu.

Kazuistika A

Nezletilý chlapec ze Syrské arabské republiky, r. 1998

Cizinecká policie:

Dne 18. 8. 2016 v brzkých ranních hodinách byla prováděna kontrola osob vlaku jedoucího z Vídně do Berlína. Kontrola byla prováděna mezi zastávkami Brno (první zastávka na území České republiky) – Pardubice. V tomto vlaku byla

zadržena skupina cca 30 osob, které byly na území České republiky neoprávněně, bez platného cestovního dokladu, víza či povolení k pobytu. Ve skupině zadržovaných lidí byly i 3 nezletilé osoby bez doprovodu, které byly spolu s ostatními převezeny na Oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort odboru cizinecké policie, Krajského ředitelství policie Pardubického kraje. Zde bylo od nezletilé osoby požadováno podání vysvětlení, z jakého důvodu neoprávněně vstoupila na území České republiky. Nezletilý chlapec uměl plynule anglicky, přesto mu byl přidělen tlumočnick, který mu vše překládal.

Chlapec uvedl své jméno a příjmení, datum narození, státní příslušnost, místo narození a adresu trvalého pobytu. Dále uvedl, že si přesně nepamatuje kdy, ale asi před třemi týdny odjel společně s dvěma kamarády ze Sýrie. S kamarády se pohyboval po celou dobu své cesty. Nikdo jiný s nimi nejel, tedy žádná dospělá osoba. K hranicím Turecka jeli autobusem, kde následně přes hranice ze Sýrie do Turecka přešli pěšky. V Turecku pobývali cca 8 dní ve městě Rihania, kde kontaktovali převaděče. Každý z nich musel na místě převaděči zaplatit 1200 dolarů za to, že je následující den převezve nafukovacím člunem spolu s dalšími cca 45 osobami na Řecký ostrov Kos, kde byl uprchlický tábor. Tam kontaktovali policii. Na ostrově byli cca 5 dní a poté zde dostali nějaké dokumenty. Při následném předávání dokumentů nebyl přítomen žádný tlumočnick. Předaným dokumentům tedy vůbec nerozuměli. Od ostatních uprchlíků se dozvěděli, že v dokumentech stojí, že by měli opustit Řecko do 2 dnů. Otisky prstů jim zde nevzali. Následně si zařídili převoz na pevninu a to stále na území Řecka a poté jeli vlakem na hranice Řecka s Makedonií. Hranici překročili pěšky. V Makedonii je nikdo nekontroloval. Makedonii projeli vlakem a to až k hranicím se Srbskem. Do Srbska se přes hranice dostali pěšky. Ani zde je nikdo nekontroloval. Srbsko projeli vlakem, až k hranicím s Maďarskem. Hranici opět přešli pěšky mimo hraniční přechod, bez převaděče. V Maďarsku kontaktovali policii, která jim po dvou dnech vystavila dokumenty. Chlapec se domnívá, že zde měli tlumočnicka, který toho dle jeho sdělení moc nenamluvil a mnoho informací jim nesdělil. Z dokumentů však chlapec pochopil, že on i jeho kamarádi musí do 1 dne opustit

Maďarsko. Následně se vydali vlakem k hranicím s Rakouskem. Hranice přešli pěšky mimo hraniční přechod. Za hranicemi s Rakouskem sehnali taxi, které je odvezlo na vlakovém nádraží ve Vídni. Zde si chlapec společně s kamarády koupil jízdenku do Berlína a v ten samý den 17. 8. 2016 cca v 23:00 odcestovali vlakem METROPOL do Berlína, Do té doby než jej zajistila policie na území České republiky, nijak z vlaku nevystupoval.

Následně byly chlapci dávány doplňující otázky:

Co Vás vedlo k opuštění Sýrie?

Je to tam nebezpečné. V Aleppu, kde žije má rodina, je samé bombardování a rodina je v ohrožení. Cítil jsem se v ohrožení.

Můžete uvést skutečnosti o Vašem zdravotním stavu?

S ničím se neléčím, jsem zdrav.

Měl jste v úmyslu pobývat na území České republiky?

Ne, ani jsem nevěděl, že pojedu přes Česko.

Která země je Vaším cílem a proč?

Chtěl jsem jet do Berlína do Německa, kde mám bratrance a následně do Švédska, kde mám také bratrance. Až ve Švédsku jsem chtěl požádat o azyl a následně dostudovat. Víím, že je celá má cesta přes Evropu nelegální a také víím, že musím mít platné vízum. V České republice nemám žádné příbuzné, ani jsem nevěděl, kde se nacházím, nyní už to víím.

Kontaktoval jste nějaké státní úřady kdekoliv v Evropské unii sám a ze své vůle?

Ano, bylo to v Řecku a v Maďarsku. Chtěl jsem docílit toho, abych byl v Řecku či v Maďarsku legálně a mohl dále pokračovat do Německa a poté do Švédska. V žádné zemi jsem nežádal o mezinárodní ochranu formou azylu.

Jakými jazyky jste schopni se domluvit?

Arabsky a anglicky.

Chtěl jste se někdy vrátit do Sýrie?

Ne, to nechci vzhledem k tomu, co jsem tam prožil.

Chcete své vyjádření doplnit, pozměnit? Porozuměl jste všem otázkám?

Všemu jsem porozuměl. Vše je mi jasné. Už nechci nic uvést.

V 13:00 bylo vše skončeno, přečteno a posléze podepsáno.

Stanovení opatrovníka cizineckou policií:

Po vyslechnutí bylo cizineckou policií vydáno usnesení o ustanovení opatrovníka. Chlapci i jeho kamarádům byl stanoven opatrovník město Pardubice, Oddělení sociálně-právní ochrany dětí. OSPOD vše nahlásil Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, který bude sledovat a korigovat další kroky v zájmu nezletilého cizince, který nepožádal o mezinárodněprávní ochranu. Následně OSPOD zjišťoval od policie, zda s chlapci necestovala zletilá fyzická osoba, které by byl chlapec svěřen do péče. Žádná taková osoba s chlapci necestovala. OSPOD tedy kontaktoval Výchovný ústav, středisko výchovné péče Klíčov, základní školu a střední školu, Čankovická 783/51, Praha 9, s dotazem na umístění nezletilého cizince bez doprovodu. Zařízení sdělilo, že kapacitu má volnou, tudíž všechny tři chlapce může přijmout. Magistrát města Pardubice - orgán sociálně-právní ochrany dětí tedy sepsal návrh na nařízení předběžného opatření. Jako osobu, které má být nezletilý cizinec bez doprovodu předán do péče, bylo uvedeno Zařízení pro děti - cizince se kterým se před podáním návrhu OSPOD domluvil. Následně návrh podal k soudu. Dále bylo potřeba zajistit chlapcům přechodnou péči. A proto OSPOD kontaktoval ZDVOP.

Přijetí do ZDVOP:

Dne 18. 8. 2016 v 15:45 kontaktovala sociální pracovnice z OSPOD ZDVOP v Holicích s tím, že potřebuje umístit tři nezletilé chlapce ze Sýrie r. 1998 do ZDVOP a to na základě žádosti OSPOD. Chlapci by byli do ZDVOP umístěn po dobu nejdéle 24 hodin, dokud soud nevydá předběžné opatření. ZDVOP sdělil, že chlapce přijmout může, ovšem k tomu, aby mohl chlapce přijmout, potřebuje potvrzení o bezinfekčnosti. Sociální pracovnice z OSPOD tedy po telefonátu a zajištění ZDVOP vyzvedla chlapce na cizinecké policii, odkud s nimi jela do nemocnice na vyšetření o bezinfekčnosti, které se provádí na infekčním oddělení. vše probíhalo v doprovodu městské policie, která později sociální pracovníci společně s nezletilými chlapci převezla do ZDVOP. V 18:45 přijeli do ZDVOP. Se sociální pracovnící z OSPOD byla sepsána žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností o umístění nezletilých dětí do ZDVOP. Dále byly vyplněny přijímací protokoly ZDVOP a OSPOD předal zprávu z infekčního oddělení o bezinfekčnosti, protokol o předání cizince (nezletilého) od policie a seznam věcí, které mají chlapci u sebe. Tento seznam byl též od policie. Ani jeden z chlapců neměl žádné doklady. Chlapec hovořil plynule anglicky, tudíž se dorozuměl jak se sociální pracovnící z OSPOD, tak s personálem ZDVOP a následně vše překládal dvěma kamarádům. Personálem ZDVOP byl chlapcům ukázán jejich pokoj se samostatnou sprchou a toaletou. Následně se sociální pracovnice z OSPOD společně s městskou policií rozloučili s tím, že druhý den pro chlapce přijedou. A po vydání předběžného opatření bude převezen do zařízení pro děti - cizince, kam bude tímto předběžným opatřením umístěn. Po odjezdu sociální pracovnice z OSPOD projevil chlapec zájem spojit se s rodinou. Protože mu telefon nefungoval a on si čísla na rodinu nepamatoval, použil počítač, kde se s rodinou spojil prostřednictvím sociální sítě- facebook. Za tento kontakt byl chlapec velice vděčný. Sdělil, že rodina je ráda, že se jim po několika dnech ozval a že je v pořádku. Jeho kamarádům byl kontakt s rodinou také umožněn. Chlapec měl přání, zda by mu mohlo být vypráno oblečení. V tom mu

bylo vyhověno a mezi tím mu bylo poskytnuto náhradní oblečení. Následně šel chlapec spát. Druhý den se probudil cca v 10:00, nasnídal se a potom pro něj a jeho kamarády přijela sociální pracovnice z OSPOD v doprovodu justiční strážě a soudního vykonavatele. Soudní vykonavatel předal ZDVOP předběžné opatření, které chlapce svěřilo do péče Výchovného ústavu, středisko výchovné péče Klíčov, základní školy a střední školy, Čankovická 783/51, Praha 9, neboť se ocitl ve stavu nedostatku řádné péče. Po předání a podepsání předběžného opatření ZDVOP, chlapci společně se sociální pracovnicí OSPOD, soudním vykonavatelem a justiční stráží opustili ZDVOP a byli přemístěni do zařízení pro děti - cizince, kam byli předběžným opatřením svěřeni.

Kazuistika B

Nezletilý chlapec z Afghánistánu, r. 1999

Cizinecká policie:

Dne 20. 8. 2016 v 12:00 byla cizineckou policií prováděna kontrola vlaku, který jel z Vídně do Berlína. Kontrola byla prováděna mezi zastávkami Brno (první zastávka na území České republiky)- Pardubice. V tomto vlaku bylo zadrženo cca 15 osob, které byly na území České republiky neoprávněně, bez platného cestovního dokladu, víza či povolení k pobytu. Ve skupině zadržovaných lidí byla i nezletilá osoba bez doprovodu, která byla spolu s ostatními převezena na Oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort, Odboru cizinecké policie, Krajského ředitelství policie Pardubického kraje. Zde bylo od osoby požadováno podání vysvětlení, z jakého důvodu neoprávněně vstoupila na území České republiky. Nezletilý chlapec uměl pouze rodným jazykem, tudíž měl k sobě tlumočnicka, který mu vše překládal.

Chlapec na cizinecké policii uvedl, jak se jmenuje, datum narození a státní příslušnost. O své rodině uvedl, že otec je již dva roky nezvěstný, matka je nejspíš někde v Afghánistánu, ale neví kde. Má 4 bratry a 1 sestru, ale neví kde. V Evropě nikoho nezná. Afghánistán opustil asi před 2 měsíci. Důvodem byla snaha Talibanu naverbovat chlapce jako sebevražedného atentátníka. Po domluvě se

strýcem tedy opustil Afghánistán. Chtěl jet do Švédska. V Afghánistánu slyšel, že ve Švédsku jsou dobré přijímací podmínky pro azylanty. Cestu platil kamarád jeho strýce. Chlapec nevěděl, kolik cesta stála.

Celou cestu z Afghánistánu až do Rakouska ho vedli převaděči, kteří si jej předávali. Většinou mluvily pašťunsky. Jel jen on. Vůbec neví, přes jaké státy cestovali. Přes moře, ale necestovali, cesta byla po zemi, pěšky, autem nebo autobusem. Převaděč ho nechal v Rakousku, kde potkal nějakého Syřana, kterého se zeptal, jak se dostat na nádraží a koupit si jízdenku do Německa a poté do Švédska. Následně si koupil jízdenku, která stála asi 100 €. Vlak odjížděl z nádraží ve Vídni. Za celou cestu chlapce nikdo nekontroloval. Jen v Rakousku a v České republice.

Chlapec pak udělil souhlas k tomu, aby mu policisté položili otázky směřující k objasnění důležitých skutečností. Otázky a odpovědi na ně, byly následující:

Žádal jste v členském státě EU o azyl?

Ne. Asi týden jsem byl v Rakousku v uprchlickém táboře, vzali mi otisky prstů, ale o azyl jsem nepožádal. Z tábora jsem utekl a šel jsem na vlak.

Jste si vědom porušení zákona tím, že jste vstoupil a pobýváte na území České republiky bez víza, ač k tomu nejste oprávněn?

Ano, jsem si toho vědom.

Kde je Váš cestovní doklad?

Žádné doklady nemám a ani jsem nikdy neměl.

Máte na území ČR či EU nějaké příbuzné nebo blízké osoby?

Na území České republiky žádné příbuzné ani známé nemám.

Co by pro Vás znamenal návrat do Vašeho domovského státu, Vaše zázemí v domovském státě, rodinné vazby? Hrozí Vám doma nějaké nebezpečí?

Byl bych ohrožen na životě, protože mě chtěl naverbovat Taliban.

Jaký je Váš současný zdravotní stav?

Cítím se zdrav.

Je Vám znám nějaký důvod, proč byste nemohl opustit Českou republiku?

Žádný takový důvod není. Chci co nejdříve pryč.

Jaká je Vaše současná finanční situace? Kolik máte peněz?

V současné době mám asi 200 €. To je vše, co u sebe mám.

Dopustil jste se během pobytu v České republice nějakého protiprávního jednání?

Ne.

Co budete dělat v případě, že budete muset opustit Českou republiku?

Pokračoval bych do Švédska, kde bych chtěl požádat o azyl. Chtěl bych tam vystudovat nějakou školu a poté pracovat.

Chcete své vyjádření doplnit, pozměnit? Porozuměl jste všem otázkám?

Všemu jsem porozuměl. Vše je mi jasné. Lituji toho, že jsem zde nelegálně.

V 15:00 bylo vše skončeno, přečteno a následně protokol podepsán.

Stanovení opatrovníka cizineckou policií:

Po vyslechnutí bylo cizineckou policií vydáno usnesení o ustanovení opatrovníka. Chlapci byl stanoven opatrovník Městský úřad Pardubice, oddělení sociálně-právní ochrany dětí. OSPOD vše nahlásil Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně, který bude sledovat a korigovat další kroky v zájmu nezletilého cizince, který nepožádal o mezinárodněprávní ochranu. Následně OSPOD zjišťoval od policie, zda s chlapcem necestovala zletilá fyzická osoba, které by byl chlapec svěřen do péče. Žádná taková osoba s chlapcem necestovala. OSPOD tedy kontaktoval Zařízení pro děti - cizince, diagnostický ústavu, středisko

výchovné péče, základní škola, Praha 5, Radlická 30 s dotazem na umístění nezletilého cizince bez doprovodu. Zařízení sdělilo, že kapacitu má volnou, tudíž chlapce může přijmout. Magistrát města Pardubice- orgán sociálně-právní ochrany dětí tedy sepsal návrh na nařízení předběžného opatření. Jako osobu, které má být nezletilý cizinec bez doprovodu předán do péče, bylo uvedeno Zařízení pro děti - cizince se kterým se před podáním návrhu OSPOD domluvil. Následně návrh podal k soudu. Poté bylo potřeba zajistit chlapci přechodnou péči. Proto OSPOD kontaktoval ZDVOP.

Přijetí do ZDVOP:

Dne 20. 8. 2016 v 16:00 kontaktovala sociální pracovnice z OSPOD ZDVOP v Holicích s tím, že potřebuje umístit nezletilého chlapce z Afghánistánu r. 1999 do ZDVOP a to na základě žádosti OSPOD. Chlapec by byl do ZDVOP umístěn po dobu nejdéle 24 hodin, dokud soud nevydá předběžné opatření. ZDVOP sdělil, že chlapce přijmout může, ovšem k tomu, aby mohl chlapce přijmout, potřebuje potvrzení o bezinfekčnosti. Sociální pracovnice z OSPOD tedy po telefonátu a zajištění ZDVOP vyzvedla chlapce na cizinecké policii, odkud s ním jela do nemocnice na vyšetření o bezinfekčnosti, které se provádí na infekčním oddělení, vše probíhalo v doprovodu městské policie a tlumočnicka, jelikož chlapec neuměl jiný, než rodný jazyk. Po vyšetření byl chlapec převezen do ZDVOP. V 18:45 přijeli do ZDVOP. Se sociální pracovnicí z OSPOD byla sepsána žádost obecního úřadu obce s rozšířenou působností o umístění nezletilého dítěte do ZDVOP. Dále byly vyplněny přijímací protokoly ZDVOP a OSPOD předal zprávu z infekčního oddělení o bezinfekčnosti, protokol o předání cizince (nezletilého) od policie a seznam věcí, které má chlapec u sebe, tento seznam byl též od policie a v neposlední řadě protokol o podání vysvětlení, též od policie. Nezletilý chlapec neměl žádné doklady. Chlapec hovořil pouze rodným jazykem. Personálem ZDVOP tedy chlapci ukázal jeho pokoj se samostatnou sprchou a toaletou. Tlumočnicka veškeré informace, které ZDVOP potřeboval chlapci sdělit, přeložil. Chlapec projevil zájem spojit se telefonicky se svou rodinou. To mu bylo

samozřejmě umožněno a kontakt s rodinou mu byl zajištěn. Před odjezdem tlumočnicka bylo chlapci sděleno, ať se na cokoli ptá, dokud je zde přítomen tlumočnick. Chlapec sdělil, že je po cestě unavený. Navečeřel se a šel spát. Následně se sociální pracovnice z OSPOD společně s městskou policií a tlumočnickem rozloučili s tím, že druhý den pro chlapce přijedou, poté co soud vydá předběžné opatření a převezou ho do zařízení pro děti cizince, kam bude tímto předběžným opatřením umístěn. Druhý den se chlapec probudil v 11:00, najedl se a po obědě pro něj přijela sociální pracovnice z OSPOD společně s tlumočnickem, v doprovodu justiční strážce a soudního vykonavatele. Soudní vykonavatel předal ZDVOP předběžné opatření, které chlapce svěřilo do péče Zařízení pro děti - cizince, diagnostického ústavu, střediska výchovné péče, základní školy, Praha 5, Radlická 30, neboť se ocitl ve stavu nedostatku řádné péče. Po předání a podepsání předběžného opatření ZDVOP, chlapec společně se sociální pracovnicí OSPOD, soudním vykonavatel a justiční stráží opustil ZDVOP a byl přemístěn do zařízení pro děti - cizince, kam byl předběžným opatřením svěřen.

Kazuistiky jsem zpracovala na základě předložených dokumentů ze Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, Středisko Staroholická, z orgánu sociálně-právní ochrany dětí Magistrátu města Pardubice a v neposlední řadě z materiálů Krajského ředitelství policie Pardubického kraje, odboru cizinecké policie, oddělení pobytové kontroly, pátrání a eskort. Tyto kazuistiky mi budou sloužit k vyhodnocení dílčích cílů a k zodpovězení dílčích výzkumných otázek a následně i hlavní výzkumné otázky.

6.2 Analýza a interpretace údajů

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu.

6.2.1 Vyhodnocení dílčího cíle č. 1

Prvním dílčím cílem bylo *vyhodnotit, způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu*. Pomocí tohoto dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jaké jsou způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu, zda jsou v souladu s právními předpisy, ale i zda mají orgány sociálně-právní ochrany dětí dostatek metodických podpor, možnost odborného školení a vzdělávání na danou problematiku.

U výzkumné metody případové studie neboli kazuistiky, které jsem zpracovala na základě analýzy předložených dokumentů, jsem sledovala následující okruhy informací. V první řadě jsem se zabývala tím, jak se orgány sociálně-právní ochrany dětí dozví o nezletilém cizinci bez doprovodu. Z uvedených údajů obou vypracovaných kazuistik vyplývá, že orgán sociálně-právní ochrany dětí se o nezletilém cizinci bez doprovodu dozvěděl na základě oznámení orgánu Policie ČR. Následně byl stanoven jako opatrovník během správního řízení a to Policií České republiky. V teoretické části je uvedeno, že z této činnosti nadále vyplývá, zjistit o nezletilém cizinci informaci potřebné k další práci s ním a především zjistit, zda nezletilý cizinec bez doprovodu nemá ve své blízkosti zletilou fyzickou osobu příbuznou nebo dítěti blízkou, které by byl nezletilý cizinec bez doprovodu svěřen. Tato péče je upřednostňována před péčí ústavní. V obou případech orgán sociálně-právní ochrany dětí tuto skutečnost prošetřil poté, co dostal informaci, že taková osoba s dětmi necestuje, kontaktoval zařízení pro děti- cizince. Tím se dostávám k dalšímu okruhu, který jsem sledovala, a to byl okruh zajištění vhodného pobytového zařízení, což je u nezletilých cizinců bez doprovodu zařízení pro děti - cizince. Orgán sociálně-právní ochrany dětí v obou případech zajistil nezletilému cizinci bez doprovodu péči v zařízení pro děti - cizince, kde si před umístěním zjistil stav kapacity a následně podal k soudu návrh na nařízení předběžného opatření. Soud rozhoduje do 24 hodin od podání návrhu a po tuto dobu je nutné zajistit dítěti akutně přechodnou péči. Další okruh, kterému jsem se věnovala, bylo zajištění akutní péče, která v obou případech byla zajištěna

v podobě zařízení vyžadující okamžitou pomoc, kam byli nezletilý cizinci bez doprovodu umístěni na základě žádosti obecního úřadu obce s rozšířenou působností. Poslední okruh byl kontaktování Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, což v obou případech orgán sociálně-právní ochrany dětí zajistil. Můžeme tedy říci, že způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí jsou v souladu s právními předpisy a orgán sociálně-právní ochrany dětí tedy jedná tak, aby zájem dítěte byl na prvním místě.

U metody polostrukturovaného interview jsem využila TO ohledně metodických pokynů, kde jsem se tázala, jaké metodické pokyny mají k dispozici pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu. Reakce na tuto otázku byla u obou pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí shodná. Obě respondentky 1 a 2 uvedly, že mají k dispozici metodický pokyn z Ministerstva práce a sociálních věcí- Nezletilý cizinec bez doprovodu, který je dostupný na internetu. Dále se kromě metodického pokynu řídí zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dá se říci, že metodické pokyny v této oblasti jsou pro sociální pracovníky na orgánu sociálně-právní ochrany dětí dostačující a pracovníkům při práci s nezletilými cizinci bez doprovodu poskytují komplexní informace. U tohoto dílčího cíle jsem využila TO ohledně školení, kde jsem se dotazovala, zda respondentky 1 a 2 absolvovaly nějaké školení k problematice nezletilých cizinců bez doprovodu. Respondentka 1 i 2 uvedly, že se žádného školení nezúčastnily. Respondentka 2 uvedla, že se účastnila setkání nad tématem nezletilých cizinců bez doprovodu, které se uskutečnilo na Krajském úřadu Pardubického kraje, kterého se kromě OSPOD účastnili i zástupci ZDVOP, Centrum na podporu integrace cizinců Pardubice, zástupci Oddělení cizinecké policie Pardubice a také zástupci Krajské úřadu Pardubického kraje. Obě respondentky poukázali v předchozí TO1, že mají dostačující metodické pokyny, díky čemuž není potřeba školení v této problematice primární z pohledu pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí. V poslední TO, které jsem k dosažení tohoto dílčího cíle pokládala, jsem se dotazovala respondentek 1 a 2 na znalosti organizací, které se zabývají nezletilými

cizinci bez doprovodu a poskytují tlumočení, právní či sociální poradenství a další služby pro nezletilé cizince, ale i pro pracovníky, kteří s těmito klienty pracují. Obě respondentky shodně uvedly, že také organizace znají, ale ve své práci se na ně neobrátily, protože dle jejich slov to nebylo potřeba. Respondentka 1 uvedla, že pokud by ovšem tato potřeba vyvstala, na organizaci v jejich blízkosti by se obrátila.

Dílčí cíl č. 1 měl za úkol, zjistit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu. Dle dostupných výsledků, získaných pomocí kazuistik a interview, lze usuzovat, že sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí vykonávají svou práci v souladu s platnými právními předpisy, které jsem uváděla v teoretické části. Lze tudíž usoudit, že orgán sociálně-právní ochrany dětí koná tak, aby na prvním místě byl zájem dítěte. Na základě dosavadních zjištění se domnívám, že systém péče o nezletilé cizince bez doprovodu je z pohledu sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí dobře nastaven. Dále na základě dostupných výsledků získaných z interview můžeme říci, že metodické pokyny k práci s nezletilými cizinci jsou pro pracovníky sociálně právní- ochrany dětí dostačující k výkonu jejich práce. Sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí nepovažují za primární potřebu účast na školení v této problematice a to právě z důvodu dobře zpracovaných metodických pokynů k této problematice. Ukázalo se, že sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí vědí o organizacích, které se touto problematikou zabývají a poskytují služby, jako právní či sociální poradenství nebo tlumočení.

6.2.2 Vyhodnocení dílčího cíle č. 2

Druhým dílčím cílem bylo *vyhodnotit, způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu*. Pomocí tohoto dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jaké jsou způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu, zda jsou v souladu s právními předpisy, ale i zda mají zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc

dostatek metodických podpor či možnost odborného školení a vzdělávání na danou problematiku.

U výzkumné metody případové studie neboli kazuistiky, které jsem zpracovala na základě analýzy předložených dokumentů, jsem sledovala následující okruhy informací. V první řadě jsem se zaměřila na to, zda bylo nezletilým cizincům bez doprovodu poskytnuto ubytování, což vyplývá ze zákona o sociálně-právní ochrany dětí, jak uvádím v teoretické části v podkapitole 4.3. Z uvedených údajů obou vypracovaných kazuistik vyplývá, že nezletilým cizincům bylo zajištěno ubytování v podobě samostatného pokoje se sprchou a toaletou. Tím, se dostávám k dalšímu okruhu informací, kterým jsem se zabývala, a to je soukromí, které v tomto případě bylo nezletilým cizincům poskytnuto právě samostatným pokojem se sprchou a toaletou. Dalším okruhem, který jsem sledovala, byla zdravotní péče. Dle předaných bezinfekčnosti od orgánu sociálně-právní ochrany dětí, nejevili nezletilí cizinci známky infekčního onemocnění. Zdravotní péče tedy v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nebyla nutná. V neposlední řadě jsem se zaměřila na zprostředkování kontaktu s rodinou. Z vypracovaných kazuistik se ukázalo, že zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc nezletilým cizincům bez doprovodu zprostředkovalo kontakt s rodinou v jednom případě za pomoci tlumočnicka a v dalším prostřednictvím sociální sítě. Můžeme tedy říci, že způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc jsou v souladu s právními předpisy a nezletilému cizinci bez doprovodu byl pomocí zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytnut dočasný domov, i když na velmi krátkou dobu.

U metody polostrukturovaného interview jsem využila TO ohledně metodických pokynů, kde jsem se tázala, jaké metodické pokyny mají k dispozici pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu. Odpověď na tuto otázku byla u obou respondentek stejná. Obě respondentky 3 a 4 uvedly, že metodický pokyn k dispozici nemají. Respondentka 3 se v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu se řídila zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, kdy zařízení musí přijmout ohrožené dítě, což

je i nezletilý cizinec bez doprovodu. Jediným důvodem nepřijetí je plná kapacita zařízení, což v tomto případě nebylo. Dále jsem u tohoto dílčího cíle využila TO ohledně školení, kde jsem se dotazovala, zda respondentky 3 a 4 absolvovaly nějaké školení k problematice nezletilých cizinců bez doprovodu. Respondentka 3 uvedla, že se účastnila školení k této problematice a to právě z důvodu absence metodického pokynu. Obě respondentky 3 i 4 uvedly, že se po zkušenosti s nezletilými cizinci bez doprovodu účastnily setkání nad tématem nezletilých cizinců bez doprovodu. To se uskutečnilo na Krajském úřadu Pardubického kraje. Školení se kromě ZDVOP účastnili i zástupci OSPOD, Centrum na podporu integrace cizinců Pardubice, zástupci Oddělení cizinecké policie Pardubice a také zástupci Krajské úřadu Pardubického kraje. V poslední TO, které jsem k dosažení tohoto dílčího cíle pokládala, jsem se dotazovala respondentek 3 a 4 na znalosti organizací, které se zabývají nezletilými cizinci bez doprovodu a poskytují tlumočení, právní či sociální poradenství a další služby pro nezletilé cizince, ale i pro pracovníky, kteří s těmito klienty pracují. Respondentka 3 uvedla hned několik organizací, respondentka 4 sdělila, že žádnou nezná.

Dílčí cíl č. 2 měl za úkol, zjistit způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Dle dostupných výsledků získaných pomocí kazuistik a interview, lze usuzovat, že zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytuje nezletilým cizincům bez doprovodu pomoc a ochranu, která spočívá v uspokojení základních životních potřeb a to včetně ubytování zajištění zdravotní péče či zprostředkování kontaktu s rodinou. Z realizovaných interview vyplynulo, že metodické pokyny k práci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu, zde chybí. Pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se proto, účastní školení k získání informací a vědomostí k výkonu práce s nezletilými cizinci bez doprovodu. Ukázalo se, že sociální pracovnice zařízení pro děti vyžadující na rozdíl od své kolegyně se zdravotním vzděláním, zná organizace, které se touto problematikou zabývají a poskytují služby, jako právní či sociální poradenství nebo tlumočení.

6.2.3 Vyhodnocení dílčího cíle č. 3

Třetím dílčím cílem bylo *zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu sociálních pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.*

Pomocí tohoto dílčího cíle jsem se snažila zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

Tento dílčí cíl jsem zjišťovala pomocí interview, kdy jsem využila TO ohledně rizik v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu. Tázala jsem se, jaká rizika spatřují pracovníci v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu. Respondentka 1 uvedla, že spatřuje rizika v nedostatku tlumočnicků konkrétně u nezletilých cizinců z afrických států. Dále uvedla, že jako riziko spatřuje v diskriminaci kvůli rasovému, náboženskému či národnostnímu původu nezletilých cizinců bez doprovodu ze strany pracovníků institucí, kteří se také podílejí na péči o nezletilé cizince bez doprovodu, což uvedla i respondentka č. 3. Dále respondentka č. 3 uvedla, že riziko spatřuje ještě v kulturně- společenské odlišnosti u nezletilých cizinců bez doprovodu, kdy se setkala s nerespektováním, dle jejích slov až ignorováním ženské autority. Respondentka 2 uvedla, že rizika spatřuje v zážitcích a zkušenostech nezletilých cizinců bez doprovodu z minulosti, kdy je potřeba dát dítěti prostor, aby o své minulosti mluvil, vyjádřilo své pocity a hovořilo o změnách, které se v jeho životě nyní odehrávají, což je často nemožné z důvodu jazykové bariéry. Dále uvedla jako riziko zdravotní pojištění, které nezletilí cizinci bez doprovodu mají až po vydání předběžného opatření. Do té doby ho nelze hradit. Respondentka 4 uvedla, že ona riziko spatřuje vzhledem ke svému vzdělání zdravotní a to v nedostačujícím potvrzení z infekčního oddělení, kdy to, že byla nezletilému cizinci změřena teplota a lékař se podíval, zda nemá vyrážku, není pro ni jako vrchní sestru dostačující i z toho důvodu, že tyto děti mohou mít

infekční nemoci, které se zde v České republice nevyskytují tudíž na ně ani nemáme očkování.

Dílčí cíl č. 3 měl za úkol, zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dle dostupných výsledků získaných pomocí interview, lze usuzovat, že sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí i pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v této práci spatřují hned několik rizik. Z realizovaných interview vyplynulo, že pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc spatřují rizika v nedostačujícím vyšetření o bezinfekčnosti z infekčního oddělení. Tyto děti mohou mít infekční nemoci, které se zde v České republice nevyskytují tudíž na ně ani nemáme očkování, dalším riziko vidí pracovnice v kulturně-společenské odlišnosti u nezletilých cizinců bez doprovodu, kdy je zde možné nerespektování až ignorování ženské autority. Riziko, na kterém se sociální pracovnice zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc shodla se sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí, je diskriminace ze strany pracovníků institucí, kteří se podílejí na péči o nezletilé cizince bez doprovodu. Ukázalo se, že sociální pracovnice z orgánu sociálně-právní ochrany dětí dále spatřují rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu v nedostatku tlumočnicků konkrétně u nezletilých cizinců z afrických států, ve zdravotním pojištění, které je hrazeno až od vydání předběžného opatření, do té doby není hrazeno a v neposlední řadě riziko spatřují v zážitcích a zkušenostech, kterými si nezletilí cizinci bez doprovodu prošli a je potřeba o nich s nimi mluvit, čemu ovšem zabraňuje jazyková bariéra.

6.3 Shrnutí výzkumné části

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Tento hlavní cíl byl rozpracován do dílčích cílů, kterých bylo

dosaženo pomocí interview a kazuistik, které byly zpracovány na základě analýzy dokumentů. Na všechny otázky odpovídali respondenti ihned bez rozmýšlení.

Dílčí cíl č. 1 zjišťoval způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu. Dle dostupných výsledků získaných pomocí kazuistik a interview lze usuzovat, že sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí vykonávají svou práci v souladu s platnými právními předpisy, které jsem uváděla v teoretické části. Tudíž lze usoudit, že orgán sociálně-právní ochrany dětí koná tak, aby na prvním místě byl zájem dítěte. Na základě dosavadních zjištění se domnívám, že systém péče o nezletilé cizince bez doprovodu je z pohledu sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí dobře nastaven. Dále na základě dostupných výsledků získaných z interview můžeme říci, že metodické pokyny k práci s nezletilými cizinci jsou pro pracovníky sociálně právní ochrany dětí k výkonu jejich práce dostačující. Sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí nepovažují za primární potřebu účast na školení v této problematice a to právě z důvodu dobře zpracovaných metodických pokynů k této problematice. Ukázalo se, že sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí vědí o organizacích, které se touto problematikou zabývají a poskytují služby, jako právní či sociální poradenství nebo tlumočení.

Dílčí cíl č. 2 měl za úkol, zjistit způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Dle dostupných výsledků získaných pomocí kazuistik a interview lze usuzovat, že zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytuje nezletilým cizincům bez doprovodu pomoc a ochranu, která spočívá v uspokojení základních životních potřeb a to včetně ubytování zajištění zdravotní péče či zprostředkování kontaktu s rodinou. Z realizovaných interview vyplynulo, že metodické pokyny k práci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu, zde chybí. Pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc se proto, účastní školení k získání informací a vědomostí k výkonu práce s nezletilými cizinci bez doprovodu. Ukázalo se, že sociální pracovnice zařízení pro děti vyžadující

okamžitou pomoc zná organizace, které se zabývají nezletilými cizinci bez doprovodu a poskytují služby, jako právní či sociální poradenství nebo tlumočení, na rozdíl od její kolegyně vrchní sestry, která organizace poskytující tyto služby nezná.

Dílčí cíl č. 3 měl za úkol, zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu pracovníků orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Dle dostupných výsledků získaných pomocí interview lze usuzovat, že sociální pracovníci orgánu sociálně-právní ochrany dětí i pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v této práci spatřují hned několik rizik. Z realizovaných interview vyplynulo, že pracovníci zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc spatřují rizika v nedostačujícím vyšetření bezinfekčnosti z infekčního oddělení. Tyto děti mohou mít infekční nemoci, které se zde v České republice nevyskytují tudíž na ně ani nemáme očkování a také v kulturně- společenské odlišnosti u nezletilých cizinců bez doprovodu, kdy je zde možné nerespektování až ignorováním ženské autority. Riziko, na kterém se sociální pracovnice zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc shodla se sociální pracovníci z orgánu sociálně-právní ochrany dětí, je diskriminace ze strany pracovníků institucí, kteří se podílejí na péči o nezletilé cizince bez doprovodu. Ukázalo se, že sociální pracovnice z orgánu sociálně-právní ochrany dětí dále spatřují rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu v nedostatku tlumočnicků konkrétně u nezletilých cizinců z afrických států, ve zdravotním pojištění, které je hrazeno až od vydání předběžného opatření, do té doby není hrazeno a v neposlední řadě riziko spatřují v zážitcích a zkušenostech, kterými si nezletilí cizinci bez doprovodu prošli a je potřeba o nich s nimi mluvit, čemu ovšem zabraňuje jazyková bariéra.

Hlavním cílem bylo zhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Na základě shrnutí dílčích cílů jsem zjistila, že dle dotazovaných i použitých dokumentů jsou způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí

a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytovány v souladu s právními předpisy a primární je zde zájem dítěte.

Dle mého názoru je v České republice systém péče o nezletilé cizince bez doprovodu nastaven dobře, což vyplývá ze zpracovaných kazuistik i rozhovorů. Co zde ovšem chybí, je metodický pokyn pro pracovníky zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu.

Závěr a diskuse

Má práce byla zaměřena na „Sociálně-právní ochranu nezletilých cizinců bez doprovodu“. Důvodem výběru tohoto tématu bylo, že je tato problematika velmi aktuální. Dalším důvodem bylo, že jako sociální pracovníce v Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská, jsem se s nezletilými cizinci bez doprovodu poprvé setkala před dvěma lety a tato problematika mě velice zaujala. K této problematice jsem absolvovala i dvě akreditovaná školení od MPSV, která mi byla taktéž nápomocna v psaní této práce. V první řadě se jednalo o školení s názvem Nezletilý cizinec bez doprovodu zákonných zástupců a rodiny z pohledu orgánu sociálně-právní ochrany dětí a druhé školení, které vedla JUDr. Věra Novotná, která je spoluautorkou komentáře k zákonu o sociálně-právní ochraně dětí. Toto školení se nazývalo Sociálně-právní ochrana dětí, aktuální případové studie pro praxi 2017.

Cílem textu bakalářské práce je upozornit na význam problematiky sociálně-právní ochrany nezletilých cizinců bez doprovodu. Tato práce se skládá z teoretické

a výzkumné části, které na sebe navazují. V teoretické části jsem považovala za nutné vymezit základní pojmy, které se vztahují k problematice. Uvedla jsem zde pojem migrace, multikulturalismus, uprchlík, sociálně-právní ochrana dětí a mezinárodněprávní ochrana dětí. Dále jsem přistoupila k cílové skupině, kde jsem objasnila pojem nezletilý cizinec bez doprovodu a zabývala jsem se druhy pobytu cizinců území České republiky, legislativou, která řeší cílovou skupinou a účastníky v procesu péče o nezletilé cizince. V neposlední řadě jsem zde popsala vývoj péče o nezletilé cizince bez doprovodu v České republice. Poté jsem se věnovala sociálně-právní ochranou dítěte na území České republiky, kdy jsem se nejprve zaměřila na poskytování sociálně-právní ochrany dětí a následně jsem se zabývala konkrétněji orgánem sociálně-právní ochrany dětí a jeho činností ve vztahu k nezletilým cizincům bez doprovodu. Zde jsem uvedla zásady postupu a opatrovnictví v problematice nezletilých cizinců bez doprovodu. V neposlední řadě jsem se v teoretické části zaměřila na zařízení pro děti vyžadující okamžitou

pomoc. Zde jsem nejprve uvedla charakteristiku a možnosti umístění do tohoto zařízení a poté zařízením a jeho rolí v péči o nezletilé cizince bez doprovodu.

Cílem výzkumného šetření bylo zhodnotit, způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. Aby došlo ke splnění hlavního cíle, byl tento hlavní cíl rozpracován do dílčích cílů, které byly formulovány následovně: Vyhodnotit způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí s nezletilými cizinci bez doprovodu. Vyhodnotit způsoby práce zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu. A poslední dílčí cíl byl zjistit, jaká jsou rizika v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu z pohledu sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a pracovníků zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. K dosažení dílčích cílů a tím i hlavního cíle své bakalářské práce jsem použila kvalitativní výzkumnou strategii. S pomocí polostrukturovaného interview byly zjišťovány potřebné údaje k naplnění dílčích cílů a následně cíle hlavního. Nevýhodou u tohoto interview byl malý vzorek respondentů. Další techniku, kterou jsem použila, byla kazuistika neboli případová studie. Kazuistiky jsem zpracovala dvě a byly zpracovány na základě analýzy dokumentů. Všechny potřebné dokumenty k vypracování kazuistik, mi byly poskytnuty. Nevýhodou u analýzy dokumentů může být, že jsou vybrány dokumenty, které nejsou irelevantní. Pro zhodnocení způsobů práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc s nezletilými cizinci bez doprovodu jsem vycházela z teoretické části. Z výzkumu vplynulo, že dle dotazovaných i dokumentů jsou způsoby práce orgánu sociálně-právní ochrany dětí a zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc poskytovány v souladu s právními předpisy a primární je zde zájem dítěte. Co zde ovšem chybí, je metodický pokyn pro pracovníky zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc v práci s nezletilými cizinci bez doprovodu. Dle mého názoru je v České republice systém péče o nezletilé cizince bez doprovodu nastaven dobře, což vyplývá ze zpracovaných kazuistik i rozhovorů.

Zjištěné skutečnosti mi pomohly podrobně se seznámit se sociálně-právní ochranou nezletilých cizinců bez doprovodu. Získala jsem názory od sociálních pracovníků z orgánu sociálně-právní ochrany dětí a ze zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc. Výše uvedená zjištění jsou platná pouze pro Magistrát města Pardubice, konkrétně orgán sociálně-právní ochrany dětí a Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská- středisko Staroholická. Rovněž tak zjištěné informace nemohou reprezentovat plně všechny sociální pracovníky z orgánu sociálně-právní ochrany dětí Pardubice a pracovníky Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská- středisko Staroholická, protože rozhovory byly provedeny pouze s některými pracovníky.

Přínos mé bakalářské práce vidím v tom, že přináší objektivní pohled na situaci v praxi, tak aby byla nápomocna sociálním pracovníkům, kteří se touto problematikou zabývají, ale také odborné veřejnosti, které může přinést ucelený pohled.

Námětem pro další výzkum by bylo zjištění počtu nezletilých cizinců v České republice za posledních 10 let. Tento výzkum by byl pro mě velice přínosný, a to zejména v zjištění, zda počty nezletilých cizinců bez doprovodu skutečně v České republice stouply v době migrační krize.

Seznam použité literatury:

Boland, K. (2010): *Children on the move*[on-line]. Dostupné 12. 1. 2017 z https://www.unicef.org/infobycountry/files/Book_children_on_the_move.pdf

ČÁPOVÁ, Z., MARXTOVÁ, M. Děti z uprchlických rodin. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-76-8.

Fond ohrožených dětí [on-line]. Dostupné 14. 2. 2017 z <http://www.fod.cz/nase-cinnost/klokane>

GAVORA, Peter. Úvod do pedagogického výzkumu. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

GÜNTEROVÁ, T. *Sociální práce s uprchlíky*. In MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005. s. 331-334. ISBN 80-7367-002-X.

HARTL, P. a HARTLOVÁ, H. *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-569-1.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-262-0982-9.

HENDL, Jan a J KOLUCHOVÁ. *Úvod do kvalitativního výzkumu: komentář*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-718-4549-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

KOCOUREK, J. *O čem je multikulturní výchova? Předmět zkoumání a cíle*. In: ŠÍŠKOVÁ, Tatjana, ed. *Výchova k toleranci a proti rasismu: [multikulturní výchova v praxi]*. Vyd. 2., aktualiz. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-182-2.

Nezletilý cizinec bez doprovodu [online]. Praha 2: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/7291/Nezletily_cizinec.pdf

Občané EU a jejich rodinný příslušníci: Trvalý pobyt [online]. Ministerstvo vnitra, 2017 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/informace-pro-cizince-obcane-eu-a-jejich-rodinni-prislusnici-trvaly-pobyt.aspx>

PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-718-4164-1.

PŘINOSILOVÁ, Dagmar. *Vybrané okruhy speciálně pedagogické diagnostiky a její využití v praxi speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 2004. ISBN 80-210-3354-1.

ŠÍŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice: [my a oni v multikulturní společnosti 21. století]*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-717-8648-9.
Úmluva o právech dítěte [on-line]. Dostupné 10. 1. 2017 z <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/umluva-o-pravech-ditete.pdf>

Úmluva o právním postavení uprchlíků [on-line]. Dostupné 10. 1. 2017 z <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/uprchlici.pdf>

Zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc při Dětském centru Veská. [on-line]. Dostupné 17. 2. 2017 z <http://www.mddholice.cz/nase-prace>

Základní informace o provozovaných zařízeních. *Správa uprchlických zařízení* [online]. 2014 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.suz.cz/prehled/prehled/>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>

Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>

Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a změně některých zákonů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/sbirka>

Seznam tabulek

Tabulka 1- Transformační tabulka.....	36
Tabulka 2- Respondentů	40